

Széchenyi István Egyetem
Deák Ferenc Állam- és
Jogtudományi Kar

Rendőrségi kamerás térfigyelés Magyarországon

- Választanunk kell a közbiztonság és az emberi jogok között? -

Készítette: Horváth Zsolt
Konzulens: Dr. Halmai Gábor

**2006
Győr**

„A civilizáció a társadalom privacy felé történő fejlődése. Egy vadember teljes élete a nyilvánosság előtt zajlik... és a civilizáció az, ami megszabadítja az embert a többi emberek által történő ellenőrzéstől.” / Ayn Rand¹, 1943/

¹ Ayn Rand ([1905. február 2.](#) - [1982. március 6.](#)), született Alissza Zinovjevna Rosenbaum, amerikai író és filozófus, az [objektivizmus](#) megalapítója.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
II. A kamerás térfigyelés kialakulása, elterjedése	6
III. A közterületi kamerás térfigyelés jogi szabályozása, s annak adatvédelmi szempontú megközelítése	8
III.1. A Magyar Köztársaság Alkotmánya	9
III.2. Rendőrségi törvény	10
III.3. 38/2001. ORFK-intézkedés	14
III.4. Az Adatvédelmi biztos jogértelmezése	16
IV. Kísérletek a privacy tartalmának meghatározására	20
IV.1. A privacy fogalma	20
IV.2. A privacy típusai	22
IV.3. Sérti-e a privacy-t a kamerás térfigyelés?	24
V. Érvék és ellenérvék. Kinek jó a kamerák jelenléte?	27
V.1. Érvék a térfigyelés mellett	27
V.2. Érvék a térfigyeléssel szemben	27
VI. Felügyelet, kontroll és közbiztonsági érdek	30
VII. Összegzés	34
VIII. Függelék	36
VIII. 1. Rendőr-főkapitányválaszlevél	36
VIII.2. Kamerás térfigyelés képekben	38
VIII.3. Egy tipikus angol állampolgár egy napja	40
VIII.4. Budapest térfigyelő kamerái kerületi lebontásban	42
IX. Forrásmutató	45

I. Bevezetés

Ha valaki a közterületi térfigyelő kamerák (CCTV²) kérdéskörében keresésbe kezd, szinte bizonyos, hogy először (és többségében) privacy-védők által létrehozott és szerkesztett honlapokra bukkan, melyek az orwelli disztópia megvalósulását emlegetik a kamerákkal kapcsolatban, illetve a személyes adatok és a magánszféra sérelmét.

Ha kitartóan kutatunk, olyan véleményekkel is találkozhatunk, melyek szerint - a közbiztonság érdekében - a technika igenis legyen a hatóságok, az ember, s végső soron a „köz”, azaz az egész társadalom szolgálatában. Ennek megfelelően - állítják - minél több a térfigyelő kamera, annál nagyobb biztonságban vagyunk, a delictumok száma jelentősen csökken, mindezek eredményeképpen az emberek biztonságérzete is megnő, sőt ez jó hatással van még az ingatlanárakra is satöbbi. A hívószó azonban utóbbiaknál mindig a közbiztonság, melynek megteremtése érdekében szentes semmi nem drága.

A két csoport közül vitathatatlanul előbbieket a hangosabbak, azonban - az esetek többségében - utóbbiak vannak döntési helyzetben. Ellentétük igen mély, s feloldhatatlannak tűnik. Mindkét csoportnak komolynak tűnő érvei vannak, de... A privacy-ért aggódók kiáltásai, bár meghallgattatnak, mégsem bírnak elegendő súllyal, hogy a „kamerapártiakat” meggyőzzék, s ugyanez természetesen fordítva is igaz.

Dolgozatomban megkísérlem röviden bemutatni a térfigyelő kamerák kialakulásának és elterjedésének történetét. Ezt követően a közterületi térfigyelő kamerák jogi szabályozásának, illetve a rendőrségi gyakorlatnak tisztán adatvédelmi szempontú, illetve privacy-szempontú megközelítését mutatom be. Mindehhez elengedhetetlen, hogy főbb vonalaiban bemutassam, mi is az a privacy, milyen érveket sorakoztatnak fel az egyre növekvő számú kamerákkal szemben az egyik oldalon, s mivel érvelnek a (további) kamerák telepítését szorgalmazók. Ezt követően arról írok, hogy milyen viszonyban állnak egymással a közbiztonság, s az annak javítását elősegíteni hivatott intézmények, illetve az emberi jogok. Azaz, hogy hol a határ, amelyet már nem lehet átlépni a statisztikák rohamos javulása esetén sem - pontosan az emberi jogok érvényesülése érdekében. Végül összegzőképpen megpróbálom levonni az addig elmondottak tanulságait, s néhány alkotó jellegű javaslatot megfogalmazni a jövőre nézve.

A térfigyelő kamerák alkalmazása minden aspektusának bemutatása azonban meghaladná ezen dolgozat terjedelmét, hiszen a kamerás térfigyelés mára gigászi méreteket öltött, s az élet szinte minden területén jelen van. A kamerás térfigyelés területeit talán nem is lehet kimerítően felsorolni. Ebbe a körbe tartozik a kamerás térfigyelés magánterületen, kamerás megfigyelés a közlekedésrendszetben, kamerás megfigyelés tüntetéseken, térfigyelés a hadiiparban, a hadiipar biztonsági iparrá való átalakítása és a térfigyelő rendszerek, térfigyelés titkosszolgálati felhasználása, munkahelyi kamerás megfigyelés, a kamerás térfigyelés gazdasági vonatkozásai, a kamerás térfigyelés pszichológiája, kamerás térfigyelés a médiumokban, az iskolai kamerás megfigyelés, kamerás megfigyelés telefonfülkékben és pénzkidó-automatákban, kamerás megfigyelés a tömegközlekedésben, kórházi kamerás térfigyelés, kamerás térfigyelés sport rendezvényeken.³

² A CCTV jelentése zártláncú televízió.

³ http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=593

Így a téma leszűkítése mindenképpen indokolt volt. Az alábbiakban tehát csak a rendőrség által telepített (a továbbiakban: rendőrségi) közterületi térfigyelő kamerákkal foglalkozom majd.

Célom, hogy megvizsgáljam mind a terület jogi szabályozásának, mind a jelenlegi gyakorlatnak az alkotmányosságát. Célom továbbá az is, hogy a lehetőségekhez mérten objektíven mutassam be a kérdéskört, s az arra adható érvényesnek tetsző válaszokat.

II. A kamerás térfigyelés kialakulása, elterjedése

Nyugat-Európában a kamerás térfigyelés már a '60-as években, körülbelül a videotechnikával egy időben jelent meg. A kamerás megfigyelés közbiztonsági célra történő ipari méretű felhasználása, azonban csak a '90-es évek elejétől terjedt el. Egy-egy korai kísérlet már a '70-es évekből is ismert, ilyen például Stockholm belvárosának bekamerázása, azonban a nyugat-európai államok többsége csak az elmúlt tizenöt évben szerelt fel jelentősebb kamera rendszereket.

Magyarországon hiányoznak a kamerás megfigyelés nagy múltú hagyományai.

A kilencvenes évek elejéig főleg az állami hivatalok, kiemelt országos intézmények, honvédségi területek privilégiuma volt az úgynevezett kamerás őrzés. Később elsősorban a pénzintézetek kezdtek el olyan kamerarendszereket kiépíteni, amelyek a belső és a külső tér figyelésére alkalmas hálózatot alkottak. Őket követték a nagyobb, külföldi érdekeltségű (e téren hagyományokkal rendelkező) cégek.

A városi közterületeken főként forgalombiztonsági, felügyeleti céllal helyeztek el kamerákat. Ezek azonban nem alkottak nagyobb hálózatot, és a képek rögzítése sem történt meg. Térfigyelő kamerákat először 1993-94 között Budapesten, a belvárosi Váci utcában szereltek fel, elsősorban az illegális valutaváltók megfigyelésére. Ezt követően az elmúlt tíz évben az ország több városának, illetve a fővárosi kerületeknek a bűnügyileg frekvenciált helyeire telepítettek terület-felügyeleti rendszereket, például a prostitúció kiszorítására, a gépjárműfeltörések és autólopások, lakásbetörések, zseblogások minimalizálására, az engedély nélküli árusítások kiszűrésére, az utcai forgalom figyelésére és szabályozására.⁴

Magyarországon azonban a nyugati országokhoz képest még nagyságrendekkel kevesebb kamera működik. Az Egyesült Királyságban az ország településeinek mintegy kilencven százalékában működnek kamerás térfigyelő-rendszerek. Ez kamerák százezreit és a rendszerekre költött források tízmillióit jelenti. Ezeket a rendszereket szinte semmilyen szabályozás nem köti, továbbá nincs megfelelő szintű és színvonalú egységes előírás sem, amely működésüket keretek közé szorítaná, de ami ennél is fenyegetőbb, hogy - a kamerás rendszerek elterjedtsége és a befektetett hatalmas összegek miatt⁵ - már egyáltalán nem is lehetséges azok szabályozása. Magyarországon a térfigyelő-rendszerek még nem terjedtek el ennyire.⁶

Hogy a térfigyelő kamerák hazai elterjedtségével kapcsolatban hiteles képet kaphassak, az országos rendőr-főkapitányhoz fordultam. Elektronikus levélben kértem ki (közérdekű adatként) a hazai kamerahelyezetre vonatkozó néhány adatot. Levelemre Szabó Mihály rendőrezredes, rendőrségi főtanácsos, főosztályvezető válaszolt.⁷ Ebből megtudhattam, hogy a rendszerekről a rendőrség központilag külön nem vezet nyilvántartást, mert - mint Szabó Mihály levelében írja - nem is feladata. A rendőrség szervei által bejelentett adatkezelésről szóló kimutatás tartalmazza az adatvédelmi biztosnak bejelentett térfigyelő rendszereket is, arról azonban nem tartalmaz információt, hogy egy-egy rendszeren belül hány kamera működik. E szerint a fővárosban a III-IX., a XI., XVIII., XIX., és XXII.

⁴ <http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>

⁵ A <http://cctv.lap.hu> weboldalon több mint 500 céget találhatunk, amely különböző térfigyelő eszközök (CCTV-k, illetve megfigyelőközpontok stb.) sokaságát kínálja. Mindegyik személy- és vagyonbiztonságunkra hivatkozva próbálja megnyerni a vásárlókat. A www.cctvportal.hu oldalon pedig 36 világcég CCTV-katalógusát lehet elérni pdf formátumban. A Sony anyagát magyar nyelven is. Ebből megtudhatjuk, hogy a CCTV-k jelentősége évről évre nő, hogy „a Sony az iparág egyik legmeghatározóbb szereplőjeként folytatja azon termékek tökéletesítését és fejlesztését, melyek a már meglévő rendszerekben alkalmazhatóak, és amelyek az újabb teljes körű CCTV megoldás kidolgozása során segítséget jelenthetnek.”

⁶ Földes Ádám (Társaság a Szabadságjogokért) szakdolgozata. Kamerás térfigyelés. 2004. Budapest, ELTE-ÁJK

⁷ A válaszlevelet lásd az 1. számú függelékben.

kerületekben, míg a megyék tekintetében - Bács-Kiskun és Jász-Nagykun-Szolnok megyék kivételével - a nagyobb városokban alkalmaznak (jelenleg megyénként 1-3 városban) terület-felügyeleti rendszert.

A terület-felügyeleti rendszerek hazai tapasztalatainak megismerése érdekében 2004 őszén készítettek egy országos helyzet-értékelőt. A jelzett időszakra 54 térfelügyelő rendszer telepítésére került sor az országban, 712 kamerával. Ebből a főváros területén 14 rendőrkapitányság volt érintett 16 térfelügyelő rendszer működtetésében, összesen 475 kamerával. A felméréskor, azonban országosan nem működött (meghibásodás, költség- és karbantartáshiány, illetve egyéb hasonló okok miatt) 14 rendszer 129 kamerája.

A kamerák száma azonban rohamosan nő. Már több mint 500 kamerával figyelik a főváros közterületeit, és az önkormányzatok évről évre bővítik a térfelügyelő rendszereket.⁸

A rendőrségi objektumokban elhelyezett diszpécser központok monitorjain keresztül nagyrészt szabadidős rendőrök felügyelik a rendszereket, illetve reagálják le a közterületen megvalósuló jogellenes cselekményeket.

A 2004-es felmérés óta számos budapesti területet kameráztak be. Például a Budapest legnagyobb parkjának számító Városligetet.

⁸ <http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>

III. A közterületi kamerás térfigyelés jogi szabályozása, s annak adatvédelmi szempontú megközelítése

A kamerás térfigyelésre alig vonatkoznak jogszabályok. Mindeztidáig a jogalkotó nem tartotta elég fontos kérdésnek ahhoz, hogy e speciális területnek önálló jogi kereteket biztosítson. Nem túlcizellált tehát a magyar jogszabályi háttér, pedig a kamerás térfigyelés - legyen szó közterületi, magánterületi, nyilvános magánterületen, főleg munkahelyeken, oktatási intézményekben, vagy akár az Adatvédelmi Biztos Hivatalának épületében(!) folytatott megfigyelésről - az ember magánszférájába való komoly beavatkozásnak tekinthető. Már csak ezen okból is indokolt volna a terület önálló törvényben történő szabályozása.

De amíg erre nem kerül sor, addig csak a jelenlegi szabályozást vehetjük górcső alá.

A hatályos magyar jogban a térfigyelő kamerák üzemeltetéséről a Rendőrségi törvény⁹, a Közterület-felügyeletről szóló törvény¹⁰, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról szóló törvény¹¹, illetve a Sportról szóló törvény¹² rendelkezik. A térfigyelők működtetésének feltételei eltérőek továbbá abból a szempontból, hogy a kamerákat magánterületen, közforgalom részére nyilvános magánterületen vagy közterületen helyezték-e el.

Magánterületen - amennyiben a rendeltetészerűen ott tartózkodók ehhez hozzájárulnak - a tulajdonos saját döntése alapján üzemeltethet figyelő berendezést, és a képet akár rögzítheti is. A személyiségi jogok tiszteletben tartása érdekében ebben az esetben is a magánterületre belépő emberek tudomására kell hozni, hogy ott felvételek készülnek. Az érintettek ennek tudatában dönthetnek úgy, hogy az adott magánterületre nem lépnek be.

A *nyilvános magánterületnek* minősülő épületek (bevásárlóközpontok, pénzügyintézetek, üzlethelyiségek, benzinkutak) tulajdonosai, üzemeltetői szintén dönthetnek kamerák használata mellett. Ebben az esetben természetesen szintén tájékoztatni kell a figyelésről, illetve a képek rögzítéséről az adott területre, illetve épületbe belépőket.

Közterületen, közintézményekben végzett képrögzítés esetén - a magánterületen történő rögzítéstől eltérően - nem szolgálhat az adatkezeléshez megfelelő jogalapként az, hogy az érintettek a képrögzítés ismeretében is megjelennek a figyelt területen, és ezzel a ráutaló magatartással hozzájárulnak az adataik kezeléséhez. Közterületen ugyanis senki sem kényszeríthető arra, hogy kamera esetén mégse jelenjen meg.

Ebből következően a közterületen alkalmazott térfigyelő rendszerekkel végzett képrögzítéshez törvényi felhatalmazásra van szükség, hiszen valamennyi, ott véletlenszerűen megjelenő embertől a gyakorlatban nem lehet kifejezett és előzetes hozzájárulást kérni a személyes adatok kezeléséhez. A közterületen közbiztonsági célból elhelyezett és az adott területen véletlenszerűen megjelenő emberek folyamatos figyelésére és a megfigyelt képek rögzítésére alkalmas terület-felügyeleti rendszerek működtetésére jelenleg a rendőrségi törvény ad felhatalmazást.¹³

A közterületi rendőrségi kamerás térfigyelés szabályozása 3 fő pilléren nyugszik: az Alkotmányon, a Rendőrségi törvényen, valamint egy az állampolgárok számára nem nyilvános ORFK-

⁹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

¹⁰ 1999. évi LXIII. törvény a Közterület-felügyeletről

¹¹ 1998. évi IV. törvény a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

¹² 2004. évi I. törvény a Sportról

¹³ <http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>

intézkedésen¹⁴. Mindemellett természetesen a Személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban Avtv. vagy Adatvédelmi törvény) is ide kívánkozik, melynek kapcsolódó szabályait folyamatosan, a többi jogforrás vonatkozásában mutatom be, illetve a Ptk.-nak is vannak vonatkozó előírásai. Ez utóbbi szerint a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához - a nyilvános közszereplés kivételével - az érintett személy hozzájárulása szükséges. Az eltűnt, valamint a súlyos bűncselekmény miatt büntető eljárás alatt álló személyről készült képmást (hangfelvételt) nyomós közérdekből vagy méltánylást érdemlő magánérdekből a hatóság engedélyével szabad felhasználni.¹⁵

III.1. A Magyar Köztársaság Alkotmánya¹⁶

Mint minden területnél, itt is első helyen alkotmányunkat kell vizsgálni. Mind a privacy szempontú, mind az adatvédelmi szempontú elemzés tekintetében az Alkotmány 59. § (1) bekezdésére kell utalnom, mely megállapítja, hogy a Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.

Bár ez a szakasz, mint ahogy az a privacy meghatározásaiból is kiderül¹⁷, nem teljesen azonos annak fogalmával, mégis talán legközelebb áll a privacy-hez. Így azt mondhatjuk, hogy ezen szakasz mindenképpen a felsorolás élére kívánkozik. Meg kell továbbá jegyezni, hogy az Alkotmánybíróság a fenti szakaszt információs önrendelkezési jogként határozta meg, kiemelve ezzel, hogy azt nem hagyományos védelmi jogként kezeli.

David Banisar privacy meghatározása szerint¹⁸ a privacy az emberi méltósághoz való jog alapja. Még, ha a privacy-nek az emberi méltósághoz való viszonya nem is ilyen egyértelmű, az mindenestre figyelemre méltó, hogy az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot¹⁹ az ún. „általános személyiségi jog” egyik megfogalmazásaként definiálta, amely mint a testület megállapította: anyajog, vagyis olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra konkrét nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható. Az általános személyiségi jog egyes aspektusai: a személyiség szabad kibontakozása, az önrendelkezés szabadsága, az általános cselekvési szabadság, illetve a magánszférához való jog.²⁰

Megállapítható tehát, hogy a magyar alkotmányos rendszerben is kezd kirajzolódni, hogy a privacy létező alapjog, amely az emberi méltósághoz való jog és az információs önrendelkezési jog eredőjeként határozható meg. Elégségesnek azonban semmiképpen sem nevezhetjük a kiforrottságnak ezt a szintjét. Megpróbáltam összegyűjteni, s a IV.1. fejezetben röviden bemutatni, hogy milyen meghatározások születtek eddig a privacy fogalmát illetően.

III.2. Rendőrségi törvény²¹

¹⁴ 38/2001. (X. 8.) ORFK-intézkedés

¹⁵ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 80. § (1)-(3) bekezdés

¹⁶ 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya

¹⁷ A privacy fogalmának meghatározására tett kísérleteket lásd a IV.1. fejezetben.

¹⁸ A David Banisar által alkotott privacy-fogalmat lásd a 22. oldalon.

¹⁹ A Magyar Köztársaság Alkotmánya 54. § (1) bekezdés

²⁰ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat

²¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

A Rendőrségi törvény sem szentel túlzottan nagy figyelmet a kamerás térfigyelés szabályozásának. Mindössze egy paragrafus, s annak is csak két bekezdése rendelkezik róla „kép- és hangfelvétel készítése” cím alatt.

42. § (1) A Rendőrség a rendőri intézkedéssel összefüggésben az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről, illetőleg a rendőri intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról kép- és hangfelvételt készíthet. A Rendőrség közterületen, közbiztonsági célból képfelvevőt helyezhet el olyan módon, hogy annak jelenléte az állampolgárok számára nyilvánvalóan észlelhető legyen. A felszerelt képfelvevő elhelyezéséről, működtetéséről tájékoztatni kell a lakosságot. A Rendőrség által készített kép- és hangfelvételek, illetőleg az abban szereplő személyes adatok csak az esemény helyszínén elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés miatt kezdeményezett eljárás során, valamint körözött személy azonosítása céljából használhatók fel.

(2) Ha az esemény helyszínén kép- és hangfelvételen rögzített cselekmény miatt büntető- vagy szabálysértési eljárás nem indult, továbbá, ha az abban levő adatok nem képeznek maradandó értéket, a kép- és hangfelvételt legkésőbb az esemény időpontjától számított hat hónap elteltével meg kell semmisíteni.

Az előbbi megoldás szerint a törvényben azonos paragrafusban kerülnek szabályozásra a rendőri intézkedéssel összefüggésben készített és a közterületi-közbiztonsági képfelvevő rendszer által készített felvételekre vonatkozó rendelkezések. Az idézett két szakasz terminológiája sem egyértelmű. Az (1) bekezdésben „rendőri intézkedés”-ről, illetve az intézkedés során készített felvételekről rendelkezik a jogszabály. Ugyanezen bekezdésben a törvény a térfigyelő rendszerek kategóriáját szabályozó közterületi-közbiztonsági képfelvevőről, majd - még mindig az (1) bekezdésben - már „esemény”-ről rendelkezik.

A (2) bekezdés megint csak az „esemény” kifejezést használja, a jogszabály szövege alapján így arra a következtetésre juthatunk, hogy a felvett kép- és hangfelvételekre vonatkozó tárolási, felhasználási és megsemmisítési szabályok azonos módon vonatkoznak a rendőri intézkedés során készített, és a közterületet állandóan figyelő képfelvevők felvételeire. A két, egymástól jelentősen különböző módon készített felvételfajta azonos módon történő szabályozása erősen vitatható, hiszen az első esetben a felvétel készítése feltételez valamilyen rendőri intézkedést, és a felvételek tárolásához számos esetben fűződhet jogos érdek: a törvényben írt egyik esetben bűncselekmény vagy szabálysértés miatt kezdeményezett eljárásokhoz van szükség a felvételekre, de könnyen elképzelhető az is, hogy a rendőri intézkedés jogszerűségének utólagos vizsgálatához van szükség azokra.

A közbiztonsági célból felszerelt képfelvevők által rögzített felvételek esetében azonban más a helyzet. A nap 24 órájában a felvételekre bárki rákerülhet pusztán amiatt, hogy a kamerák által „felügyelt” közterületen tartózkodik. Tekintettel arra, hogy az ilyen képfelvevők telepítésének deklarált célja a közterületek közbiztonságának javítása, az efféle rendszerek működtetésének elfogadható módja az, ha a kamerák által közvetített képet a rendőrség erre felhatalmazott munkatársai figyelik, és bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése esetén intézkednek.

Indokolt lehet, hogy a rögzített felvételek ne kerüljenek automatikusan megsemmisítésre, azonban nehéz magyarázatot találni arra a rendelkezésre, amely szerint ha az esemény helyszínén kép- és hangfelvételen rögzített cselekmény miatt büntető- vagy szabálysértési eljárás nem indult,

továbbá, ha az abban levő adatok nem képeznek maradandó értéket, a kép- és hangfelvételt legkésőbb az esemény időpontjától számított hat hónap elteltével kell megsemmisíteni. A hat hónapos tárolási határidő egy alapjogot érintő beavatkozás esetén mindenképpen indokolatlanul hosszú. Főleg, hogy magából a törvényből derül ki, ezen adatok tárolása céltalanul történik, hiszen azokat sem szabálysértési-, sem büntető eljárásban nem használják fel.²²

A hat hónapos tárolási idő indokolatlanul hosszú a rendőri intézkedésről készített felvételek esetében is. Amennyiben a felvételekre szükség van - mert például azokon valamilyen bűncselekmény bizonyítékai találhatóak -, a megsemmisítésre úgysem a hat hónapos határidő vonatkozik, nincs tehát indok arra, hogy a szükségtelen felvételeket a rendőrség egyfajta „adatbázisként” fél évig őrizze.²³

Szintén a kép- és hangfelvételekkel kapcsolatos probléma az idézett szakasz (2) bekezdésben írt „maradandó érték” megfogalmazás is. Ez - adódóan az egységes szabályozásból - ismételten mind a térfigyelő, mind az intézkedés rögzítése során készült felvételekre vonatkozó megfogalmazás. Ezek szerint, ha a felvételek „maradandó értéket” képviselnek, a felvételeket nem lehet törölni. A 38/2001. számú ORFK-intézkedés szerint azt, hogy mi minősül maradandó értéknek, a Közkiratokról, közlevéltárakról és a magánlevéltári anyagvédelemről szóló 1995. évi LXVI. törvény határozza meg. Ezen törvény 3. §-ának j) pontja alapján maradandó értékű irat: a gazdasági, társadalmi, politikai, jogi, honvédelmi, nemzetbiztonsági, tudományos, művelődési, műszaki vagy egyéb szempontból jelentős, a történelmi múlt kutatásához, megismeréséhez, megértéséhez, illetőleg a közfeladatok folyamatos ellátásához az állampolgári jogok érvényesítéséhez nélkülözhetetlen, más forrásból nem vagy csak részlegesen megismerhető adatot tartalmazó irat.

A tág és bizonytalan megfogalmazás azonban nem fogadható el. Ki jogosult dönteni arról, hogy mitől számít valamely, a felvételeken szereplő esemény vagy részlet „maradandó értékűnek”, azaz mikor felel meg a fenti definíció valamely elemének? Például: mikor lehet azt mondani, hogy egy felvétel „a közfeladatok folyamatos ellátásához nélkülözhetetlen”? Határozatlan jogi fogalmak alapjogokat korlátozó beavatkozások esetén elfogadhatatlanok. A rendőrség gyakorlatilag diszkrecionális jogkört élvez e kérdésben.

Kérdéses az is, hogy milyen módon képes a rendőrség az (1) bekezdésben említett, körözött személy azonosításának feladatát elvégezni az adatvédelemre vonatkozó alkotmányos normák betartásával. A törvény jelenlegi megfogalmazása olyan tág, hogy a Rendőrségi törvény értelmében nem lenne akadály a akár annak sem, hogy a rendőrség a térfigyelő rendszerek által rögzített felvételeket egy arcfelismerő rendszerrel összekapcsolva azt vizsgálja, hogy kik jelennek meg adott időpontban a közterületeken.²⁴

²² Dénes Balázs: Adatvédelemmel összefüggő kérdések a rendőrségi törvényben. p. 119-123. In: Védett adataink. 2003. A kötet nyomtatásban csak angol nyelven jelent meg, melynek címe: Data protection in Hungary (Data protection and the police act). Kiadta a Hungarian Civil Liberties Union (Társaság a Szabadságjogokért). Budapest, 2003.

²³ A készletező jellegű adatgyűjtés alkotmányellenességét az Alkotmánybíróság is kimondta a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatban.

²⁴ Az arcfelismerő rendszerek mára csendben mindennaposá váltak. A US Army Research Laboratory jelenleg a Facelt nevű arcfelismerő programot tartja a legjobbnak. A program forgalmazója a Visionics pedig büszkén hangoztatja, hogy a szoftver több mint 99%-os hatásfokkal dolgozik. Ugyanakkor a Palm Beach International Airporton egy hónapon keresztül figyelték, hogy a Facelt a 250 alkalmazott közül hányszor képes, illetve nem képes kiszűrni a 15 kiválasztottat. A felmérés eredménye szerint a Facelt az esetek 47%-ában tudta helyesen azonosítani a kiválasztott repülőterei alkalmazottakat. Azaz minden második esetben tévedett. Érdemes belegondolni, hogy hány embert hurcolhatnak meg a rendszer tévedése miatt, mondjuk, amikor nem engedik egy repülőgépre felszállni, mert a rendszer terroristának véli.

Arcfelismerő rendszert működtet jelenleg az Egyesült Államok bevándorlási hivatala (US Immigration and Naturalisation Service) a mexikói határon keresztül az USA-ba érkező illegális bevándorlók kiszűrésére; az izraeli hadsereg a gázai övezetben; Izland Keflavik nevű repülőtere az ismert terroristák ellen; a dél-wales-i rendőrség (South Wales Police) a futballhuligánok azonosítására; a mexikói kormány a 2000-es választásokon arcfelismerő rendszerrel szerelt kamerákkal próbálta meg biztosítani, hogy senki ne adhassa le kétszer a szavazatát; de alkalmazzák már a technológiát az Atlantic City-

Mindenképpen szükséges lenne tehát egymástól elkülönülten rendezni a rendőri intézkedés során, illetve a közterületen elhelyezett térfigyelő kamerák által felvett képfelvételek felhasználásának, tárolásának és megsemmisítésének szabályozását.

A jogszabály előírja azt is, hogy a közterületen elhelyezett képfelvevőket úgy kell elhelyezni, hogy azok jelenléte az állampolgárok számára nyilvánvaló legyen, a képfelvevők működtetéséről, elhelyezéséről pedig tájékoztatni kell a lakosságot. Kérdés, hogy ezek a feltételek milyen mértékben teljesülnek a gyakorlatban.²⁵ A kívánatos állapot az lenne, ha valaki egy adott területen járva különösebb ilyen irányú érdeklődés nélkül is nagy valószínűséggel értesülne a kamerák létéről - például a képfelvevőkre figyelmeztető tájékoztató táblák révén.

III. 38/2001. ORFK-intézkedés

A már többször hivatkozott ORFK-intézkedés a „Rendőrség által közterületen működtetett térfigyelő rendszerek működtetésének szabályairól” címet viseli. Célja, hogy a rendőrség által közterületen elhelyezett térfigyelő rendszerek törvényes - az adatvédelmi követelményeknek is megfelelő - működtetését biztosítsa.

Az intézkedés szerkezetileg öt fő részből áll:

1) Általános rendelkezések

Az általános rendelkezések rögzítik az intézkedés hatályát. Eszerint az kiterjed a rendőrség azon központi, területi és helyi szerveire, amelyek az Rtv. 42. §-a alapján közterületen elhelyezett térfigyelő rendszert működtetnek.

A térfigyelő rendszerek üzembe helyezéséről a lakosságot tájékoztatni kell.

Tilos a térfigyelő kamerák rejtett működtetése, azokat úgy kell elhelyezni, hogy a működésük a megfigyelt területen jelenlévő állampolgárok számára nyilvánvalóan észlelhető legyen. A kamerák észlelhetősége érdekében a működtető szerv helyezzen el a megfigyelt területeken figyelemfelhívó táblákat.²⁶

2) A közvetített képek figyelése

Az intézkedés 4. pontjából megtudhatjuk, hogy a rendőrség szervei vezetőjének feladata, hogy gondoskodjon a képek folyamatos figyeléséről. Az 5. pont szerint a képeket figyelő személy csak a rendőrség hivatásos állományú tagja, vagy olyan volt tagja lehet, aki már nyugállományú. A 6. pont szerint a térfigyelő rendszert működtető szerv vezetőjének gondoskodnia kell a figyelő személyzetnek a feladat ellátáshoz szükséges mértékű oktatásáról, különös tekintettel az irányadó adatvédelmi- és személyiségi jogi jogszabályokra. Rendőreinknek tehát tanfolyamon kell részt venniük, hogy a megfigyelőközpontban láthassanak el szolgálatot.

ben található Trump Marina kaszinóban; sőt a Borders Group Inc. könyvhálózat két londoni könyvesboltját is arcfelismerő rendszerrel kívánta bekamerázni a tolvajok elleni védelem jegyében, de az óriási felháborodás miatt végül elállt tőle.

Hangsúlyozandó továbbá, hogy mindez 2001. szeptember 11-e előtt történt. A World Trade Centert ért támadást követően több tucat repülőtéren kezdték használni az arcfelismerő rendszereket, s további mintegy száz reptéren tervezték/tervezik bevezetését. (Az adatok Galántai Zoltán: E-privacy olvasókönyv című könyvéből származnak. 2003. Arisztotelész Kiadó.)

²⁵ Erre vonatkozóan lásd a 2. számú függelékét.

²⁶ Ezen pontok gyakorlati megvalósulására vonatkozóan ismételtlen javaslom a 2. számú függelék megtekintését.

Véleményem szerint ezen szabályok összhangban vannak mind az Adatvédelmi törvénnyel, mind pedig az egyéb alkotmányos követelményekkel.

3) A közvetített képek rögzítése és kezelése

A 3. rész két alcímből áll. Az első „A közvetített képek rögzítésének szabályai” (7-9. pont), míg a második „A felvételek kezelésével kapcsolatos dokumentációs és nyilvántartási szabályok” (10-14. pont) címet viseli.

A 7.pont a következő felhatalmazást adja:

„A térfelügyelő rendszerek által közvetített képeket a működtető rendőri szervek folyamatosan rögzíthetik.”

Azaz nem kell, hogy büntető- vagy szabálysértési eljárás alapjául szolgáló cselekményt észleljen a megfigyelést végző személy. Bármikor rögzítheti akár folyamatosan is a beérkező képeket - legalábbis az intézkedés szerint. Az Adatvédelmi törvény az értelmező rendelkezések között akként rendelkezik, hogy személyes adat bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha

öt

- közvetlenül vagy közvetve - név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet.

Az adatkezelés fogalmát az Avtv. 2004. január 1-je óta úgy határozza meg, hogy az az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így például gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása. **Adatkezelésnek számít a fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése**, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérynymat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése is.

Mindezek alapján egyértelmű, hogy a személyes adatok körébe tartozik az egyes személyekről készített képfelvétel is. Amennyiben azonban személyes adatokról, illetve azok kezeléséről beszélünk, meg kell vizsgálnunk, hogy vajon megfelel-e az adatkezelés a rá vonatkozó törvényi kritériumoknak, kiváltképp a célhoz kötöttség követelményének. Ha ugyanis ezen elv érvényesülését vizsgáljuk, azt gondolom, komoly aggályainknak adhatunk hangot. Az Rtv. 1.§ (1) bekezdésének értelmében a Magyar Köztársaság Rendőrségének feladata a közbiztonság és a belső rend védelme. Elegendő-e csupán ez a felhatalmazás, azaz a közbiztonság védelme - mint a rendőrség kötelezettsége és feladata - ahhoz, hogy a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jogainkat korlátozzák? Nem túl tág és általános ez a felhatalmazás? A válasz azt gondolom, egyértelmű: egy jogállamban a rendőrségnek is jogállami módon kell mindenkor eljárnia. A cél nem szentesítheti az eszközt!

4) A térfelügyelő rendszer központi kezelési helyiségébe történő belépés és tartózkodás szabályai

A negyedik rész (15-17. pont) a térfelügyelő rendszer központi kezelési helyiségébe történő belépés és tartózkodás szabályait tartalmazza. Eszerint a térfelügyelő rendszer központi helyiségébe

csak az ott szolgálatot ellátó állomány, az ellenőrzésre jogosult vezetői állomány, a rendszergazda, az érintett rendőri szervnél a térfigyelő rendszer működtetésének szabályait tartalmazó belső normában meghatározott személyek, valamint az adatvédelmi biztos és munkatársai léphetnek be és tartózkodhatnak. Ezen személyeken kívül más a térfigyelő rendszer központi kezelési helyiségébe csak a rendszert működtető rendőri szerv vezetőjének előzetes engedélyével léphet be, illetve tartózkodhat.

A térfigyelő rendszer központi kezelési helyiségébe belépő, ott szolgálatot teljesítő személyekről szolgálati naplót kell vezetni.

5) Záró rendelkezések

Az ORFK-intézkedés záró rendelkezései néhány technikai jellegű szabályt tartalmaznak a 18-21. pontban.

III.4. Az adatvédelmi biztos jogértelmezése

Az adatvédelmi biztos 2000-ben, a hozzá érkezett nagyszámú beadvány, illetve telefonos panasz kapcsán, adatvédelmi biztosi ajánlásban²⁷ foglalta össze a kamerás megfigyelés különböző fajtáival kapcsolatos álláspontját. A panaszosok arról számoltak be, hogy a lakó- és munkahelyeken, a kereskedelmi és vendéglátó egységekben, a pénzintézetekben észlelhetően vagy rejtetten kamerák, videó megfigyelő rendszerek, zárláncú TV berendezések, fényképezőgépek működnek, vagy ilyen berendezéseket terveznek felszerelni. Gazdasági társaságok ugyancsak érdeklődtek a biztosnál az iránt, hogy a képfelvevő, -rögzítő berendezések felszerelése, működtetése során milyen adatvédelmi követelményeket kell figyelembe venniük.

A beadványokban megfogalmazottakra „az adatvédelmi törvény vonatkozó előírásai alapján, és a hasonló ügyekben korábban kialakított álláspontja felhasználásával” válaszolt a biztos, aki ekkor Majtényi László volt.

A beadványok, jelzések - mint ahogy a biztos megállapította - arra utalnak, hogy a képfelvevő, -rögzítő berendezések mind szélesebb körű elterjedése közvetlenül veszélyezteti a polgárok személyes adatainak védelméhez fűződő jogát, ezért indokolt - a vizsgálatok tapasztalataira és a korábbi állásfoglalásokra is figyelemmel - az ilyen berendezések jogszerű működtetésének körülményeit, feltételeit, valamint az üzemeltetők és az érintettek jogait és kötelességeit adatvédelmi biztosi ajánlásban összegezni.

Az adatvédelmi ombud korábban úgy foglalt állást, hogy a rendőrség által közterületen - közbiztonsági célból - működtetett, megfigyelő feladatot ellátó videókamera-rendszereket úgy kell kiépíteni, hogy a kamerák az állampolgárok számára nyilvánvalóan észlelhetők legyenek, továbbá a felszerelt kamerák elhelyezéséről, működtetéséről tájékoztatni kell a lakosságot. A kamerák által közvetített képet rögzíteni csak olyan eseménnyel összefüggésben szabad, amelyre törvény felhatalmazást ad. Nem jelenti a személyes adatok védelmének sérelmét, ha a cselekmény előkészületének, illetőleg elkövetésének bizonyítására olyan technikai megoldást alkalmaznak, mely lehetővé teszi a felvétel elindítását megelőző ésszerűen rövid időtartam eseményeinek rögzítését. Az

²⁷ A megfigyelés, adatgyűjtés céljából üzemeltetett képfelvevő, -rögzítő berendezésekkel kapcsolatos adatvédelmi biztosi ajánlás. (2000. december 20.)

Elérhetősége az interneten: <http://abiweb.obh.hu/abi/index.php?iid=9278&menu=-1>

ezt biztosító - ismétlődően vagy folyamatosan - automatikusan törölt felvétel készítése ebben az esetben nem minősül adatrögzítésnek.²⁸

Azaz az adatvédelmi biztos álláspontja szerint, amennyiben nem nézik meg a rögzített felvételeket, s azok egy bizonyos „*ésszerűen rövid időtartam*” után automatikusan törlődnek, úgy kell tekinteni, mintha nem történe adatrögzítés, személyes adatok kezelése.

Ez az Avtv. és az Rtv. szabályainak olyan kiterjesztő értelmezése, amely a személyes adatok őréül állított adatvédelmi biztostól mindenképpen meglepő álláspont.²⁹

Az adatvédelmi ombudsman ezenkívül lefektette azt is, hogy szektorális törvényi előírás hiányában³⁰ a képfelvétellel megvalósuló adatkezelésről, az adatvédelmi követelményeknek csak azok a képfeltevő, -rögzítő berendezések felelnek meg, amelyeket úgy működtetnek, hogy az érintetteket (például látogatókat, ügyfeleket, vendégeket, dolgozókat, az adott területen megjelenő más személyeket) tájékoztatják a képfeltevő rendszer működéséről, és az adatkezelő arról is tájékoztatást ad, hogy a rögzítésre mikor kerül sor, az milyen célt szolgál, és a felvételeket hol és meddig őrzik.

Az érintett személyek a képfelvétel rögzítéséhez nyilatkozattal (írásban vagy szóban), vagy ráutaló magatartással (például a kamerával megfigyelt területen való megjelenéssel) hozzájárulhatnak.

Képfelvétel rögzítése esetében az érintett személyek gyakorolhatják az adatkezeléssel összefüggésben őket megillető jogukat.

A felvételt készítő és az érintett személy azonos információs helyzetét biztosítják, azaz jogvita esetén a felvételt az érintett személy is felhasználhatja.

Továbbá felhívta a megfigyelésre, adatgyűjtésre irányuló képfeltevő, rögzítő berendezéseket üzemeltető személyek, és szervezetek vezetőinek figyelmét arra, hogy:

A személyiségi jogok sérelmét jelenti, ha - törvényi felhatalmazás nélkül - rejtetten működtetnek ilyen berendezéseket.

Törvény eltérő rendelkezésének, illetve az érintettek hozzájárulásának hiányában közterületen, közintézményben (hivatali időben), nyilvános magánterületen (a hivatalos nyitva tartás ideje alatt) csak megfigyelést végző képfeltevő, illetve személyazonosításra alkalmatlan képeket rögzítő berendezések üzemeltethetők; a megfigyelés tényéről és módjáról tájékoztatni kell az érintetteket.

Nyilvános magánterületen, illetve magánterületen csak abban az esetben rögzíthetők a berendezések által közvetített, személyazonosításra alkalmas képek, ha - a rögzítés céljának, módjának, a felvételek tárolási idejének és helyének, valamint az adatkezelő szervezet ismeretében - az érintettek egyértelműen hozzájárultak, illetve hozzájárulhatnak személyes adataik kezeléséhez.

²⁸ 41/A/1996 számú adatvédelmi biztosi ajánlás

²⁹ Az írásos beadványok, a szóbeli panaszok arra utaltak, illetve a vizsgálatok azt tárták fel, hogy a képfeltevő, rögzítő berendezések különféle - az érintettek által ismert, vagy feltételezett - céllal működnek. Így vannak olyan berendezések, rendszerek, amelyek az üzemeltetők szándéka szerint: a személy- és vagyónvédelmet; a bűnmegelőzést, a bűnüldözést, a közbiztonság fenntartását; egyes munkafolyamatok, eljárási cselekmények ellenőrzését, dokumentálását (például a közlekedési forgalom, vagy tárgyalások, ülések figyelemmel kísérését); a munka- és balesetvédelmet (például a mozgólépcső forgalmának figyelését); a munkafegyelmet, a munkaintenzitás ellenőrzését (például egy intézménybe történő ki- és beléptetés, a munkaközi szünet betartásának ellenőrzését) szolgálják. A biztos korábbi ajánlásaiban állást foglalt a munkahelyi, vagyónvédelmi célú kamerázások kapcsán is (461/A/1998, illetve 388/K/1999).

³⁰ A rendőrség által üzemeltett térfelügyelő kamerákkal kapcsolatban természetesen a Rendőrségi törvény ilyen szektorális szabályozásnak számít.

Amennyiben - törvényi felhatalmazás hiányában - olyan közterületen, vagy nyilvános magánterületen történik képrögzítéses megfigyelés, amelyet a személyes adataik kezeléséhez hozzájárulni nem szándékoznak is kénytelenek felkeresni, vagy ott megjelenni, akkor lehetővé kell tenni, hogy az érintettek kérésére a rájuk vonatkozó felvételeket soron kívül töröljék.

Magánterületen - elsősorban biztonsági, vagyonvédelmi célból - a felvételek rögzíthetők, ha ott a felvétel készítésének idején a kamerát üzemeltető személyen, vagy megbízottjain kívül más jogszerűen nem tartózkodhat.

A rögzített képek tárolási idejét (a törlési határidőt) úgy kell megválasztani, hogy a felvételek megőrzésére csak addig kerüljön sor, ameddig arra a - berendezést működtető szervezet által - meghatározott cél megvalósulásához feltétlenül szükség van; az érintettek jogainak érvényesítése érdekében - kifejezett kérésükre - az adatkezelés eredeti céljához szükségesnél hosszabb törlési határidő is megállapítható.

Az érintettek jogainak érvényesítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy - a korábbi hozzájárulására tekintet nélkül - bárki kérhesse a személyével összefüggő felvételek törlését.

A felvételek felhasználására (ideértve a más szervek, vagy személyek részére történő továbbítást, nyilvánosságra hozatalt) csak törvényben meghatározott esetekben, vagy az érintettek hozzájárulása esetén van lehetőség.

A felvételeket készítő rendszerek üzemeltetését (mint adatkezelést) az Avtv. 28. §-a alapján be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba. A munkaviszonyban, ügyfélkapcsolatban állók képi úton rögzített személyes adatainak kezelését - mivel azok túlterjednek az adott jogviszonnyal összefüggésben törvényesen kezelhető adatok körén, illetőleg a berendezéseket általában nem a munkáltatók, a szolgáltatók kezelik - ugyancsak be kell jelenteni.

IV. Kísérletek a privacy tartalmának meghatározására

IV.1. A privacy fogalma

Az adatvédelmi jogintézmények előzményének az általános személyiségi jog és a nevesített személyiségi jogok tekinthetők, melyek elsősorban polgári jogi eredetűek. A magánszférához való jog mint alkotmányosan védett jog első megfogalmazása Samuel Warren és Louis Brandeis nevéhez köthető. Az emberi személyiség védelmét, a magánélet sérthetetlenségét és a cselekvési autonómiát az amerikai jogban a magánszférához való jog (right of privacy) biztosítja. Ez a jog nem az alkotmányban található, hanem - a common law-hagyományokból és tudományos elméletekből építkezve - a Legfelső Bíróság fogalmazta meg: „Az az elv, hogy az egyének személye és tulajdona teljes védelmet élvez, egy idős a common law-val.”³¹

Ahhoz, hogy a kamerák ellenzőit megérthessük, tisztáznunk kell, hogy mi is az a privacy, melynek védelmét 'oly markánsan képviselik a jogi liberálisok.

A privacy fogalmával sok gond van. Nemcsak, hogy nem sikerült magyarítani, de a jelentését is nehéz megragadni. Amikor megpróbáltam utánajárni, hogy vajon mi is az a privacy, először egy szótárt hívtam segítségül. A 'Szótár V7' nevű CD alapú számítógépes angol-magyar nagyszótár a privacy kifejezéshez a következő magyar megfelelőket társítja: egyedüllét, elvonultság, lakáson belüli egyéni elkülönülés, magánélet, magány, magányosság, titok, titoktartás, visszavonultság. Ezek a szavak, még ha egyenként nem is fejezik ki pontosan a privacy tartalmát, együttesen már jól körülírják azt.

Ezt követően az interneten kezdtem keresésbe. A wikipedia honlapján először a magyar részben³² kerestem, de a program nem talált rá erre a kifejezésre.³³ Majd a német nyelvű változattal³⁴ (Privatheit) próbálkoztam. Itt sem talált a program érdemben semmit. Végül az angol nyelvű változat³⁵ meghozta a várt sikert, s a következőket tudhattam meg:

A privacy az egyes egyének, illetve csoportok joga arra, hogy megőrizzék életüket és magánügyeiket a nyilvánosságtól, és hogy kontrollálhassák a róluk szóló információk áramlását. A privacy összefügg a névtelenséggel/ismeretlenséggel, jóllehet gyakran leginkább azok az emberek értékelik, akik közismertek. A jog a kormányzat, a szervezetek és az egyének szankcionálatlan privacy-sértéseivel szemben számos ország jogrendszerének része.

Tovább keresve a Társaság a Szabadságjogokért nevű jogvédő szervezet honlapján³⁶ a privacy fogalmára a következő meghatározásokkal találtam:

„Az az alapvető szabadság, hogy az egyén életét ne határozza meg teljes egészében az egyre progresszívebben szabályozó állam.” (Jeb Rubinfeld)

„Mindannyiunk vágya egy fizikai tér után, ahol szabadok lehetünk attól, hogy megzavarjanak, a betolakodástól, hogy zavarba hozzanak, vagy felelősségre vonjanak és kísérlet arra, hogy a ránk

³¹ Tóth Gábor Attila: Az emberi méltósághoz való jog és az élethez való jog. In: Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. 2003. Osiris, p. 269-270.

³² <http://hu.wikipedia.org/wiki/Kezd%C5%91lap>

³³ Ami -valljuk be- annyira nem is meglepő, hiszen a wikipedia magyar változatában alig több, mint 42000 szócikk található, míg az angol változat közel 1,5 millió szócikknél tartott ezen sorok írásakor.

³⁴ <http://de.wikipedia.org/wiki/Hauptseite>

³⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy>

³⁶ http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=539

vonatkozó személyes információk felfedésének idejét és módját ellenőrzésünk alatt tartjuk” (Robert Ellis Smith a Privacy Journal szerkesztője)

„Az emberi személyiség érdeke, védi a személyiség sérthetetlenét, az egyén függetlenségét, méltóságát és integritását.” (Edward Bloustein)

„A „privacy”-nek három eleme van: titkosság, anonimitás és magányosság. Ez egy állapot, mely elveszithető vagy az ebben az állapotban lévő személy döntése szerint vagy más személy cselekedete miatt.” (Ruth Gavison)

„Bár sehol nem találunk teljesen kielégítő törvényben leírt változatot a privacy meghatározására mégis talán a következőképp definiálható a „privacy”: Az egyén joga, hogy megvédjék - direkt fizikai eszközökkel vagy információk közzétételével történő - az ő vagy a családja magánéletébe vagy magánügyeibe való betolakodástól.” (Egyesült Királyság, Calcutt Committee)

„Egy szabad és demokratikus társadalom megkívánja, hogy az egyének autonómiáját tiszteljék és korlátozzák mind az állami, mind a magán szervezeteket ezen autonómiába való behatolását... A „privacy” egy alapvető érték, mely alátámasztja az emberi méltóságot és más olyan alapvető értékeket, mint az egyesülés szabadsága és a szólásszabadság... A privacy egy alapvető emberi jog és minden személy indokolt elvárása.” (az ausztrál Privacy Charter preambuluma)

David Banisar, a Privacy International igazgató-helyettese szerint a privacy, azaz a magánélet, a magántitok és a személyes adatok védelme alapvető emberi jog, amely egyben több más értékünknek - így az emberi méltósághoz fűződő jognak vagy a gyülekezési és szólásszabadságnak - is alapja.³⁷

A privacy tehát elsődlegesen az ember magánvilágának védelmét jelenti, amelybe - többek között - beletartozik a háborítatlan magán- és családi élet védelme, a fizikai és lelki integritás biztosítása, a becsület és a jóhírnév védelme, mentesség a magánélet tényeinek feltárásától, a személyes identitás védelme, a megfigyeléstől való mentesség, a levelezés és a szóbeli közlések védelme.³⁸

Ugyanakkor a privacy fogalma nem foglalható egy strict, állandó definícióba, a változó korok változó kihívásaival maga is alakul. Elég, ha a technika rohamos fejlődésével megjelenő egyre újabb kihívásokra utalunk, úgy mint az óriási adatbázisokat könnyedén „elnyelő” modern számítógépek, amelyek lehetővé teszik, hogy adatok millióit rendszerezzük tetszés szerint egy-egy gombnyomással, vagy a biometrikus azonosítók rögzítésének egyre kifinomultabb módozatai.

Mindezekből is látszik, hogy egy gyűjtőfogalomról, a jog nyelvén *anyajogról* van szó, melynek számos részterülete ismert.

IV.2. A privacy típusai

³⁷ Galántai Zoltán: E-privacy olvasókönyv. 2003. Arisztotelész Kiadó. p. 27.

³⁸ Majtényi László: Az információs jogok. In: Halmai Gábor-Tóth Gábor Attila (szerk.) 2003: Emberi jogok. Budapest, Osiris. p. 579-580.

Az egyik lehetséges felosztás szerint³⁹ a privacy hat típusát különböztethetjük meg: **politikai privacy** (political privacy); **egészségügyi privacy** (medical privacy); **genetikai privacy** (genetic privacy); **internetes privacy** (internet privacy); **szervezetekkel szembeni privacy** (privacy from corporations); **kormányzati beavatkozással szembeni privacy** (privacy from government interference).

David H. Flaherty⁴⁰ 1989-ben összefoglalta „az egyén privacy-hez fűződő érdekeit”⁴¹. Ezek szerinte az egyéni függetlenséghez való jog, az egyedülélthez való jog, a magánélthez való jog, a személyes adatok feletti rendelkezéshez való jog, a hozzáférés korlátozásához való jog, a magántartományokhoz való hozzáférés feletti kizárólagos rendelkezés joga, a betolakodó magatartás hatástalanításához való jog, a titoktartás elvárásához való jog, a bensőségességhez való jog, a névtelenséghez való jog, a tartózkodáshoz való jog, valamint a titkossághoz való jog.

A TASZ honlapján⁴² a privacy alábbi tagolása található:

1. Információs privacy

Azok a szabályok tartoznak az információs privacy körébe, amelyek a személyes adatok gyűjtését, kezelését, felhasználását szabályozzák. A magyar jogrendszerben – számos európai jogrendszerhez hasonlóan – az információs privacy a személyes adatok védelméhez való jogként jelenik meg.

2. Testi privacy

A testi privacy körébe tartozik, hogy az egyént fizikailag békén hagyják, intimszférájába és testébe nem hatolnak be. A testi privacy-t sértő behatolás jellegű beavatkozás lehet például a testüregek átkutatása, a genetikai teszt, a kábítószer teszt. A testi privacy megsértése megtörténhet az egyén intimszférájába való illetéktelen behatolással, de szintén sérül a testi privacy, ha valakitől testi sejteket, szövetet szereznek és a hozzájárulása nélkül a sejtekből az egyénre vonatkozó információkat nyernek.

3. Kommunikációs privacy

A kommunikációs privacy a levelezések, e-mailek, telefonbeszélgetések biztonságának és magánjellegének megőrzését jelenti. Ha nem a címzett bontja fel a levelünket, ha más belehallgat a telefonbeszélgetésünkbe, ha ellenőrzik, hogy kivel milyen e-mail váltást bonyolítunk le, az mind sérti a kommunikációs privacy-t. Illetéktelen személyeknek a magánjellegű közléseinkbe való betekintése – az információs privacy-hoz hasonlóan – azt a jogunkat sérti, hogy magunk határozhatjuk meg, mit kívánunk magunkról mások tudomására hozni.

4. Területi privacy

Körülbelül kétszáz éve, a modern hadsereg kialakulása óta, a haditechnológia a civil technológiák fejlődésének legfőbb motorja. A természettudományos eredményeket először a hadsereg használhatja fel, majd a hadieszközök egyszerűsített változatai tömegcikként megjelennek a polgárok mindennapi életében. Ennek a fejlődésnek egy másik dimenzióját, „a test politikai technológiáját”

³⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy>

⁴⁰ David H. Flaherty a kanadai Brit Kolumbia tartomány első adatvédelmi biztos, egyetemi tanár.

⁴¹ Flaherty, D. H.: Protecting Privacy in Surveillance Societies. 1989, p. 8. A forrást maga Flaherty idézi 2001-ben. David H. Flaherty: Privacy és identitás. In Majtényi László (szerk.) 2001: Az odaát nyíló ajtó. Adatvédelmi Biztos Irodája. p. 67.

⁴² <http://www.tasz.hu/index.php?op=sitemap&PHPSESSID=7c66044ad231b777df4bcb5f3de1963c>

vizsgálja Michel Foucault⁴³. A test feletti uralom, tudás és megfékezés, a fegyelem által gyakorolt hatalmi technológia ez. A hatalom a test felett térben és időben tökéletes ellenőrzés kialakítására törekszik; e kontroll megvalósításának ideális terepe olyan zárt és fegyelmező szervezetek, mint például a katonaság, gyárak, iskolák. A fegyelmezés mindennapi gyakorlatának legnyilvánvalóbb példája a börtönök rendszere. Az ideális börtönben a foglyok mindig szem előtt vannak, viselkedésük folyamatosan ellenőrizhető. A privacy-védők szerint elfogadhatatlan, hogy lakókörnyezetünket, közterületeinket egy tökéletes börtön mintájára tervezzék meg. A hatalom gyakorlásának tehát számos eszköze tartozik ide, melynek legkiválóbb példája talán a kamerás térfigyelés.

IV.3. Sérti-e privacy-t a kamerás térfigyelés?

Azt gondolom, ha a privacy tartalmával kapcsolatos, már bemutatott meghatározásokat elfogadjuk, akkor senki számára sem lehet kérdéses, hogy a térfigyelő kamerák által a magánszférába való durva beavatkozás történik. E tekintetben kiemelkedően fontos a privacy jogi természetének megítélése, azaz, hogy alapjognak tekintjük -e azt.

Álláspontom szerint a privacy alapjog, bár az Alkotmány ilyen formában nem nevesíti, s az Alkotmánybíróság sem bontotta még kellőképpen ki tartalmát. Ugyanakkor nevesítette már annak számos elemét, hiszen - mint már megállapítást nyert - anyajogról van szó. Amennyiben tehát kétség sem férhet a magánszféra védelmének elve, a személyes adatok védelme, vagy a gyülekezési- és szólásszabadság - és még sorolhatnánk - alapjogi státusához, úgy az azokat magába foglaló anyajog alapjog volta sem kérdőjelezhető meg.

Milyen jelentőséggel is bír ez? A válasz kézenfekvő; ha az egyén privacy-hez fűződő joga alapjog, úgy annak vonatkozásában alkalmazni kell az Alkotmánybíróság szükségesség-arányossági tesztjét.

Ezek szerint meg kell vizsgálni, hogy szükséges -e a térfigyelőkamerák felszerelése, üzemeltetése, illetve hogy a kamerarendszerek által elérhető előnyök meghaladják -e az általa szükségszerűen okozott alapjogsérelem jelentette hátrányokat.

A szükségesség vonatkozásában az Alkotmány 35. § (1) bekezdése i) pontja hivatkozható, mely a leszögezi, hogy a kormány a közrend és a közbiztonság védelme érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket. Ezenkívül az Rtv. 1. §-ának (1) bekezdése hozható fel, mely szerint a Magyar Köztársaság Rendőrségének feladata a közbiztonság és a belső rend védelme.

További érv lehet a szükségesség mellett az a nagyszámú bűncselekmény, melynek felderítésénél, méginkább a megelőzésénél a rendőrség komoly szerepet tulajdonít a CCTV-knek.

Az arányosság problémája már érdekesebb kérdéseket is felvet. Nevezetesen, hogy a privacy, illetve annak megsértése egy-egy kamerarendszer vonatkozásában, vagy egy-egy terület, esetleg az egyes egyének oldaláról vizsgálandó -e. Ha ugyanis azt mondjuk - mint ahogy a logika ezt diktálná -, hogy az egyes egyének oldaláról vizsgáljuk a problémát, akkor olyan gyakorlatiasabb kérdések merülnek fel, hogy például napi hány kamera általi megfigyelés sérti már aránytalanul az egyén privacy-hez fűződő jogát? Egy az angol Midford Daily News-ban megjelent összeállítás bemutatja egy

⁴³ Michel Foucault ([Poitiers, 1926. október 15.](#) - [Párizs, 1984. június 25.](#)) francia [történész](#), [filozófus](#); a [Collège de France](#) tagja; a 20. század egyik legnagyobb hatású gondolkodója a bölcsészeti- és társadalomtudományok területén. Foucault elsősorban a különböző társadalmi intézményekről (a [pszichiátria](#), az [orvostudomány](#) és a [börtön](#)) szóló kutatásairól ismert. A [hatalom](#) problémáját, illetve a [tudás és a hatalom](#) közti viszonyt, valamint a [diskurzus](#) működését középpontba állító megközelítése számos kortárs [társadalomtudományi](#) elméletbe beépült. http://hu.wikipedia.org/wiki/Michel_Foucault

képzeletbeli (a cikkben tipikusnak nevezett) angol állampolgár egy napját.⁴⁴ Ebben meglehetősen ijesztő képet festve a szerző bemutatja, hogy hány alkalommal pásztáz minket végig egy-egy CCTV a nap minden szakában, s szinte minden élethelyzetben. Vajon ennek a tipikus angol állampolgárnak arányos sérelem éri a privacy-jét? Ha nem, és ez már túlon túl nagy alapjogsérelemet jelent, akkor mit tehet példánk alanya jogai előmozdítása érdekében?

Vagy esetleg egyes területek viszonylatában vizsgálhatjuk a kérdést - mint a területi privacy része? Például hány kamerát tekinthetünk egy adott területen aránytalanul soknak? Vannak olyan helyek, ahol már 100%-osnak mondható a közterületek kameralefedettsége. Az ott élők, arra járók, mikor mondhatják azt, hogy „eddig, ne tovább!”⁴⁵

Mindezen felvetések, s végső soron a szükségesség-arányosság kérdésének megválaszolásához elengedhetetlenek lennének a már hiányolt hatástanulmányok.

A „Jelentés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája és cselekvési programja 2005. évi végrehajtásáról” című dokumentum előírja, hogy a terület-felügyeleti eszközök hatékonyságával kapcsolatos vizsgálat eredményeit hasznosítani kell. Bár nem tudhatjuk, milyen tapasztalatokról van szó. Ezt követően a dokumentum utal rá, hogy Magyarországon eddig több mint 700 térfelügyelő kamerát szereltek fel, a kamerák elhelyezéséről azonban nincs hiteles nyilvántartás, bár az ORFK rendszeresen készít országos összegzéseket. A Belügyminisztérium a közterületen elkövetett jogsértések visszaszorítására kiadott 11/2006 (BK 6) BM utasításában előírta, hogy a térfelügyelő rendszerek telepítésének és működtetésének egységes szakmai szempontjait ki kell dolgozni, s hogy az egyes telepítéseket gondos szakmai előkészítésnek kell megelőznie, a telepítést követően pedig a tevékenységet folyamatos szakmai értékelésnek kell kísérnie. Az utasítás értelmében a már működő rendszerek további fejlesztésénél is figyelembe kell venni ezen tapasztalatokat. E feladat végrehajtása során megteremthető a térfelügyelő eszközök országos nyilvántartása is.

A szükségesség-arányosság kérdéséhez kapcsolódóan újabb hasznos információhoz juthatunk, ugyanis végre számokkal is találkozhatunk arra vonatkozólag, hogy mennyibe kerül egy rendszer kiépítése: *„a városi kamerarendszer kiépítéséhez kameránként másfél millió, összesen 45-45 millió forinttal járul hozzá a főváros és Zugló Önkormányzata. 2005 őszén erre a célra Térfelügyelő Társulást hoztak létre.”*⁴⁶

Majd rögzítik a már általam is tett megállapítást, nevezetesen, hogy Magyarországon eddig nem készült átfogó felmérés arról, hogy a kamerák kiépítésének és működtetésének milyen hatása van a megfigyelt terület bűnözésének alakulására.

Ahhoz, hogy e kérdésben valamivel közelebb kerüljünk az igazsághoz, lássuk, milyen érvek hozhatók fel a kamerák mellett, s mely érveket sorakoztathatunk fel azok rohamos továbbterjedése ellen.

⁴⁴ Lásd 3. számú függelék.

⁴⁵ A Budapest térfelügyelő kameráiról készült összeállítást lásd. a 4. számú mellékletben.

⁴⁶ Jelentés a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája és cselekvési programja 2005. évi végrehajtásáról. Budapest, 2006. április. Elérhető: http://bunmegelozes.easyhosting.hu/szakmai/jelentes_2005.doc

V. Érvék és ellenérvék. Kinek jó a kamerák jelenléte?⁴⁷

V.1. Érvék a térfigyelés mellett

A kamerák felszerelésének(?) köszönhetően nőtt a bűncselekmények felderítettségének aránya. Ezenkívül preventív szerepet tulajdonítanak neki (főként külföldön, s arcfelismerő rendszerekkel összekapcsolva) a terrorizmus elleni harcban, illetve preventív hatással bírhat az egyéb bűnelkövetők vonatkozásában is. Azon a területen, amit lát a kamera, csekélyebb számú bűncselekményt követnek el, így lehetőség van a fokozott biztonságot igénylő területek (például iskolák környéke) biztonságának javítására. Annak megítélése azonban, hogy mi minősülne ilyen fokozott biztonságot igénylő területnek, ismét magában rejti a diszkrecionalitás veszélyét.

A kamerákkal figyelt területeken érezhetően csökken az autófeltörések száma, azaz hatékony védelmi eszköznek bizonyulnak a CCTV-k az autó-tolvajokkal szemben. (Ugyanakkor az autófeltörések a bűncselekményeknek kb. 1-3%-át teszik ki.)

Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy egy 2000 novemberében végzett közvélemény-kutatás adatai szerint a megkérdezett állampolgárok 64 százaléka hasznosnak, ezen belül 40 százaléka nagyon helyesnek tartja a térfigyelő rendszerek működtetését. Ehhez hasonló felmérés azóta nem készült - áll a Belügyminisztérium által végeztetett közvélemény-kutatásban.⁴⁸

V.2. Érvék a térfigyeléssel szemben

Magyarországon egyetlen hatástanulmány sem készült sem a kamerák felszerelése előtt, sem a már működő rendszerekről, amely bebizonyítaná, hogy valóban csökkenti a bűnözést, akár a bűnmegelőzés, akár a hatékony bűnüldözés révén.⁴⁹ Németországban és Angliában, ahol készítettek hatástanulmányokat⁵⁰ számos olyan eset vált ismertté, hogy még a megfigyelt területeken is emelkedett az erőszakos bűncselekmények száma.

A CCTV kamerák inkább áthelyezik a bűnözést, sem mint megszüntetik azt, így a bűnözők olyan helyekre (városrészekbe, utcákba, vagy akár csak egy kapualjba) helyezik át tevékenységüket, ahol nincsenek kamerák.

A rendszer jellegéből adódóan sok bűncselekményt (még ha rögzítik is) nem észlelnek csak órák, napok, sőt akár hónapok múlva. Ha nem rögzítik a képeket - mint ahogy a magyar szabályozás szerint erre csak bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése esetén lenne lehetőség -, gyakorlatilag a véletlenül múlik, hogy a képeket figyelő személy éppen melyik kamera képét látja maga előtt, illetőleg, melyik monitort nézi.

Az, hogy sok emberre vonatkozó adatokat gyűjtenek össze egy helyen (a megfigyelő központban - monitoring centre), visszaélésekre ad lehetőséget a megfigyelő személyzet számára az esetleges kompromittáló felvételek segítségével.

⁴⁷ Az adatok a TASZ honlapjáról: http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=2171, valamint a wikipedia angol nyelvű változatából származnak: <http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy>

⁴⁸ <http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>

⁴⁹ Nem jelenthető ki ugyanis, hogy a bűncselekmények számának nominális csökkenése egy adott területen csupán a CCTV-k hatása lenne. Egy hasonlat szerint akár egy 60W-os égő, azaz a megfelelő közvilágítás is lehet olyan hatékony, mint egy térfigyelő kamera. A kettő költségei ugyanakkor összehasonlíthatatlanok. A pusztán statisztikai alapú megközelítés figyelmen kívül hagyja, hogy egy-egy területen a lakosság folyamatosan cserélődik (például VIII. Kerület), s így aztán mások az ott élők bűnözési szokásai. A járőrözés gyakoribbá, hatékonyabbá tétele is hozzájárulhat a bűncselekmények számának csökkenéséhez, és még sok más tényező, melyek feltárása meghaladná területi korlátaimat, s minden bizonnyal képességeimet is.

⁵⁰ Az angliai hatástanulmány elérhetősége az interneten: <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors292.pdf>

Az a technológia, amelyet a terroristahálózatok és a bűncselekmények felderítésére alkalmaznak, alkalmazható az elnyomó rendszerek által a másként gondolkodókkal szemben is, továbbá teret ad a zsarolásoknak, feketelistázásoknak.

Vannak enyhébb eszközök, amelyek nem korlátozzák a magánszférát és a személyes adatok védelméhez való jogunkat, és úgy védenek minket, például jobb közvilágítás, jobb járőrszolgálat, biztonságos parkolók stöbbi.⁵¹

A kamerák befolyásolják az emberek viselkedését. Az ember folyton úgy érezheti magát, mint amikor fényképet készítenek róla. Ilyenkor pedig óhatatlanul is másképp viselkedik, mintha csak úgy sétálgatna. Lassan nem lesz olyan sarka a városnak, ahol ne kellene a térfigyelés miatt arra ügyelnünk, hogy hogyan viselkedünk, a kamerás térfigyelés ezáltal is sérti az emberek magánszféráját.

A megfigyelés sérti az emberi jogokat; például az anonimitáshoz való jogot (right to anonymity), s olyan célokra is felhasználható, mint tiltakozók személyazonosságának megállapítása egy tüntetésen.

A bűnözés komplex társadalmi jelenség, amely más társadalmi jelenségekkel összefüggésben létezik. Ennek megfelelően a bűnözés olyan egyoldalú megközelítése, mely szerint a kamerák kordában tartják majd a bűnözőket, csupán a probléma rövidtávú és felszíni kezelésére alkalmas, miközben érintetlenül hagyja annak összetett okságát.⁵²

Rendkívül drága (a rendszer méretétől függően több tíz millió forint egy-egy rendszer kiépítése és az üzemeltetésnek is több tízmillió forint az éves költsége), továbbá - kellő megalapozottságú hatástanulmányok hiányában - bizonytalan, hogy a jogkorlátozáson kívül mit kapunk cserébe. A „kamerapártiak” ugyanakkor a rendszer költségeivel kapcsolatban azt mondják: „Ennyit igazán megér a biztonságunk.”

Mindezen érvek azonban nem pótolhatják a kamerák telepítését szükségképpen megelőző, átfogó hatástanulmányok elkészítését.

⁵¹ Lásd 49. lábjegyzetben is.

⁵² Gönczöl Katalin: Devianciák, devianciakontroll, bűnmegelőzési stratégiák. In: Gönczöl K.-Korinek L.-Lévai M. (szerk.) Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. 1999. Corvina. p. 120.

VI. Felügyelet, kontroll és közbiztonsági érdek⁵³

A bűnmegelőzés természeténél fogva beavatkozást jelent, nem csak a társadalmi folyamatokba, hanem az egyén életébe is. Ez a beavatkozás azonban kétélű fegyver. Eszköze lehet egy hatékonyabb, humánusabb és okosabb büntetőpolitikának, de ugyanilyen eséllyel eredményezheti az állam közbiztonsági igényének parttalan érvényesítését is. Ahogy a bűnözés elleni küzdelem egyre inkább a bűnmegelőzés köré szerveződik, és mind nagyobb jelentőséget kapnak azok a beavatkozási formák, amelyek a társadalmi élet különböző tereit érintik, úgy szélesedik az a kör is, ahol az egyén jogai a társadalom és az állam közbiztonsági szempontjaival szemben sérülhetnek. Az, hogy e jogok mennyiben válnak merő absztrakcióvá, amelyek védelme csak akkor valósul meg, ha ezt más érdekek nem keresztezik, nagyban függ a bűnmegelőzésnek tulajdonított céloktól és prioritásoktól. Amennyiben ugyanis ezek pusztán a közbiztonság látványos és nem érdemi javításában fejeződnek ki, és nem tartalmaznak hivatkozást más védett értékekre, a jogbiztonsági követelmények és az emberi jogok komoly veszélybe kerülhetnek. Az ilyen rosszul értelmezett hatékonyságnak tulajdonított primátus ugyanis a maga zárt logikai rendszerében igen ellentmondásos következményekhez vezethet, hiszen ez a szemlélet jellemzően a radikálisan szigorú fellépésben, a fokozott kontrollban és a bűnmegelőzési tevékenység útjában álló garanciális kötöttségek mellőzésében látja a hatékonyság kulcsát.

Politikusoktól is hallhatunk olyan érveléseket, melyek szerint a keményebb beavatkozás és - az akár az emberi jogi garanciák rovására megvalósított - fokozott kontroll hatékonyabb megelőzést eredményez. A bűnözéssel szembeni intoleranciát és a felügyeleti jellegű beavatkozások szükségességét azonban a kriminológiai elméletek egy része is magáévá teszi. A különösen az angolszász országokban népszerű zéró tolerancia retorikának a kriminológiai szakirodalomban komoly elméleti előzményei vannak. Ezek közé tartozik az amerikai szerzőpáros, Wilson és Kelling által kidolgozott ún. Broken Windows („törött ablakok”) teória⁵⁴, amely a kriminológiai oldaláról heves támadásokat, az angol és amerikai büntetőpolitika részéről azonban azonnali támogatást kapott. A szerzők tiltakozása ellenére is a Broken Windows elmélet a zéró tolerancia büntetőpolitikájának egyik legjelentősebb elméleti forrása, amelyre a jelenlegi angol bűnmegelőzési stratégia például csaknem szó szerinti idézetekkel hivatkozik.

A bűnmegelőzés és az emberi jogok viszonyának kérdése a bűnmegelőzés hatékonysági megfontolásaival összefüggésben válik kritikussá. Meglehetősen kézenfekvő összefüggés, hogy a közbiztonsági igény és az alapvető jogok védelme az esetek többségében fogalmilag ütköznek. Az, hogy a büntetőpolitika milyen eszközöket választ ennek a konfliktusnak a feloldására, nemzetenként eltér. Jelentős támogatása van az olyan elképzeléseknek, amelyek a hatékony bűnmegelőzés szempontjait az emberi jogok fölé helyezik. Az érvelés ilyenkor jellemzően az, hogy a garanciális elemek mellőzése a biztonság növelését eredményezi. Lehet vitatkozni azzal, hogy ennek az állításnak mennyi az igazságtartalma, megítélésem szerint azonban ez másodlagos jelentőségű kérdés. A büntetőpolitika elsődleges mércéje ugyanis nem a hatékonyság, hanem a demokratikus és jogállami

⁵³ Borbíró Andrea: Társadalmi bűnmegelőzés és emberi jogi követelmények nyomán. In: Acta Humana, 2004/4. szám. p. 49-77.

⁵⁴ Az elmélet nevét adó analógia szerint, ha egy ház ablaka betörik, és azt nem javítják meg azonnal, a környéken lakókban az a kép alakul ki, hogy a házzal senki sem törődik és a problémát senki nem orvosolja. Azok számára, akik szeretnek ablakokat betörni, ez egyben azt is jelenti, hogy az ablak betörését nem követi szankció, ezért mind több ablakot fognak összetörni, majd ha ezek is büntetlenül maradnak, egyre súlyosabban kezdik rongálni az épületet.

követelményeknek való megfelelés. Csakúgy, mint az állami beavatkozás minden formáját, a bűnmegelőzést is behatárolják olyan fel nem adható értékek, amelyek az egyén állammal szembeni védelmét szolgálják. Ezen sem a valós vagy vélt kriminalitási probléma, sem a többségre és közösségre történő morális hivatkozás (említett közbiztonsági cél) nem változtathat. Nem nehéz olyan bűnmegelőzési rendszert létrehozni, amely prioritásaiban és eszközkészletében diszkriminációhoz, kirekesztéshez, parttalan kontrollhoz és intoleranciához vezet. Amennyiben azonban a bűnmegelőzési politika a bűnmegelőzést olyan közös társadalmi értéként értelmezi, amely a statisztikai eredményességen túl feladatának tekinti az életminőség és a jogbiztonság javítását is, nem tekinthet el az emberi jogi követelmények tiszteletben tartásától.

Az Alkotmány 8. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége. Az Alkotmány szóhasználata nyomán a magyar Alkotmánybíróság követi az európai joggyakorlat felfogását, miszerint az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartására és védelmére nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről.⁵⁵ Ennek a kötelességnek azokban az esetekben van különösen nagy jelentősége, amikor az egyén alapvető jogai nem az állam, hanem egy másik személy tevékenysége miatt sérülnek vagy kerülnek veszélybe.

Bűncselekmény elkövetése esetén ez a helyzet áll elő. A Büntető Törvénykönyvben nevesített cselekmények döntő többsége olyan védett jogi érték ellen intéz támadást, amely az egyénnek az Alkotmányban biztosított, vagy abból levezethető alapvető jogát érinti - jogát az élethez és az emberi méltósághoz, a testi épséghez, a személyi szabadsághoz, a tulajdonhoz. Alapjogvédelmi kötelezettségénél és a jogállami-jogbiztonsági követelményeknél fogva az államnak kötelessége olyan jogszabályokat alkotni és intézményeket működtetni, amelyek hathatós védelmet nyújtanak az ilyen jogsérelem ellen. Ennek egyik biztosítéka a korrekt és hatékony bűnüldözési és büntető igazságszolgáltatási rendszer kiépítése annak érdekében, hogy a jogsérelem ne maradjon büntetlenül. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy egyre inkább előtérbe kerül az állam felelőssége a közbiztonság javításában és a bűnözés csökkentésében. Az Alkotmány 2002-es módosítása⁵⁶ a (mindenkori) kormány alkotmányos kötelességévé tette, hogy a közrend és közbiztonság védelme érdekében tegye meg a szükséges intézkedéseket.⁵⁷

A közbiztonság, és ezzel összefüggésben a bűnmegelőzési érdek tehát olyan alkotmányos értékévé vált, amelynek megvalósítása és biztosítása az állam mindenkori feladata, és amely az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint⁵⁸ az alapvető jogok korlátozását is eredményezheti.

Kérdés azonban, hogy meddig szentesítheti az állami beavatkozást és kontrollt a közbiztonsági cél. Mindent alá lehet rendelni ennek a célnak? Itt az ideje, hogy hozzászokjunk, magánszféránk a lakásunk ajtajáig terjed? (Nem szólva az akár a lakásunkba is behatoló különböző lehallgatási és megfigyelési technológiákról.)

Az állam alapjogvédelmi kötelezettsége mindazonáltal nem parttalan és nem abszolút, hiszen éppen a jogállami követelmények és az alkotmányos jogok szabnak határt még az állam jogvédő tevékenységének is. Az ellentmondás abban rejlik, hogy habár minden állami beavatkozás bizonyos

⁵⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

⁵⁶ Módosította a 2002. évi LXI. törvény.

⁵⁷ A Magyar Köztársaság Alkotmánya 35.§ (1) bekezdés i.) pontja

⁵⁸ 20/1999. (III. 19.) AB határozat, 24/1998. AB határozat, 13/2001. (V. 14.) AB határozat, 47/2003. (X. 27.) AB határozat.

mértékben szabadságkorlátozásnak tekinthető, amíg a jogi szabályozás arra irányul, hogy megóvja az egyének magánéleti és gazdasági szabadságát mindenki más indokolatlan beavatkozásától, addig alkotmányossági szempontból nem támaszthatók kifogások az állami cselekvéssel szemben. Csakhogy az állam intézményes alapjog-biztosítási kötelezettségének széles körű érvényesítése könnyen az Alkotmányban biztosított jogok sérelmét idézheti elő. Az állam bizonyos mértékű szerepvállalása elengedhetetlen ahhoz, hogy az emberi jogok a magánszemélyek közötti viszonyokban is érvényesüljenek, ám ez a beavatkozás semmiképp sem terjedhet odáig, hogy veszélyeztesse az egyéni cselekvési szabadságot és a magánszférát. Ezért az államnak csak igen korlátozott mértékben vannak feladatai az alapvető jogok intézményes biztosítása terén.⁵⁹

A közbiztonság és az alapjogok védelme nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő folyamatok. Hosszútávú és eredményes bűnmegelőzés, amely feladatának tekinti a társadalom egészségének védelmét és életminőségének javítását, csak ilyen alapon képzelhető el.

⁵⁹ Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila: Az emberi jogok rendszere. In: Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. 2003. Osiris, p. 107.

VII.Összegzés

Számomra a dolgozatom írása közben kirajzolódott, hogy a modern technika és az azzal való visszaélések milyen hatalmas veszélyt jelentenek a személyes adatokra és a privacy-re. Természetesen nem gépromboló mozgalmat szeretnék indítani, de az nyilvánvaló, hogy a technikai fejlődés és a modern technológiák mindennaposá válása olyan kihívás elé állítja a jogalkotókat és a jogalkalmazókat, mellyel igen nehéz megbirkózni. A technika mindig egy(?) lépéssel előbbre jár.

A bevezetőmben - többek között - azt tűztem ki célul, hogy a megvizsgáljam mind a terület jogi szabályozásának, mind a jelenlegi gyakorlatnak az alkotmányosságát. Munkám végére érve arra a megállapításra jutottam, hogy a jelenlegi szabályozás nem állja ki az alkotmányosság próbáját. Álláspontom szerint mind az adatvédelmi szempontú, mind a privacy-szempontú megmérettetésben könnyűnek találtatott az Rtv. 42. §-a.

A joggyakorlat vonatkozásában nehezebb volt tájékozódni, de az ORFK-intézkedés alapján - úgy vélem - ez is megítélhető. Ennek értelmében azt gondolom, hogy a jelenlegi gyakorlat sem felel meg az alkotmányos követelményeknek, hiszen a kamerák jelenlétére figyelmeztető táblák elhelyezése az esetek jelentős számában elmarad, ahol pedig mégis megtörténik, ott sem mindig olvashatóan helyezik el azt, továbbá a képek folyamatos rögzítése sem felel meg sem az Rtv. rendelkezéseinek, sem az adatvédelmi biztos által tett ajánlásoknak.

Az eddig írtak alapján a következő meglátásokra jutottam a kamerás térfigyeléssel kapcsolatban:

Szükséges volna a kamerás térfigyelést - a kérdéskör kiemelkedő jelentősége miatt - egységes törvényben szabályozni. Ugyanakkor - véleményem szerint - fontos a szektorális szabályozás is. A kamerás térfigyeléssel kapcsolatos szabályozás alapjait azonban egy átfogó törvényben kellene rendezni. Megengedhetetlennek tartom továbbá, hogy egy az állampolgárok számára nem nyilvános ORFK-intézkedés határozza meg egy alapjogot korlátozó technológia alkalmazásának részletszabályait. A nyilvánosság talán nagyobb bizalmat is szülne az emberekben, a „közvéleményben” - ha már egyszer éppen a „köz” biztonságáért vannak a kamerák.

Mindenképpen szükséges lenne egymástól elkülönülten rendezni a rendőri intézkedés során, illetve a közterületen elhelyezett térfigyelő kamerák által felvett képfelvételek felhasználásának, tárolásának és megsemmisítésének szabályozását, hiszen a célhoz kötöttség követelménye eltérő tárolási időt tenne lehetővé.

Indokoltnak tartanám egy magyar privacy törvény megalkotását, ennek hiányában az Alkotmánybíróságra hárul az a teher, hogy a privacy fogalmát, s helyét a hazai jogrendszerben meghatározza, illetve olyan garanciális elveket dolgozzon ki, melyek nem engednek teret a korlátlan kamera-telepítéseknek. Felmerülhet az Avtv. privacy-törvénnyé duzzasztásának gondolata is, ez azonban mindenképpen szükségessé tenné az Adatvédelmi Biztos Hivatalának megerősítését.

Végezetül álljon itt egy idézet:

*„Az Orwell által elképzelt totalitáriánus diktatúra nem egyik pillanatról a másikra jön létre...
az apró szabadságjogok és a privacy állandó megnyirbálása fog elvezetni hozzá.”*

(New Scientist Editorial, 2001. május 5.)

VIII. Függelék:

VIII.1. Rendőr-főkapitányi válaszlevél

ORSZÁGOS RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG
Megelőzési Főosztály
Postacím: 1903 Budapest, Pf.: 314/15.
Tel.: 451-78-18, BM: 24-380

Szám:
29-26/33/2006.

ált.

Horváth Zsolt

G y ő r

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

e-mail: XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Tisztelt Horváth Úr!

Országos Rendőr-főkapitány Úrhoz intézett és teljesítésre hozzám továbbított levelében foglaltakra, *-amelyben a térfigyelő kamerákkal kapcsolatos adatokat kér-* az alábbi tájékoztatást adom:

A rendőrségnek nem feladata térfigyelő kamerák közterületi elhelyezése. Ezeknek az eszközöknek az üzemeltetését -elsősorban a telepítésük célja miatt: bűnmegelőzés, bűnüldözés, felderítés, környezetvédelem stb.- a közvélemény mégis a rendőrségnek tulajdonítja. Ezeknek a technikai eszközöknek a tulajdonosai zömében a helyi önkormányzatok.

A helyi szintű kapitányságok vezetőinek éves beszámolási kötelezettsége van a helyi önkormányzat irányába. Ennek során javaslattal élhetnek terület-felügyeleti eszközök telepítésére, mint egyik lehetséges eszközre az adott terület kriminalitásának visszaszorítása érdekében. Az ezzel kapcsolatos döntés, azonban az önkormányzatok kezében van.

A rendőrségi objektumokban elhelyezett diszpécser központok monitorjain keresztül, jogszabályi felhatalmazás alapján valóban nagyrészt szabadidős rendőrök felügyelik a rendszereket, illetve leereagálják a közterületen megvalósuló jogellenes cselekményeket.

A rendszerekről a rendőrség központilag külön nem vezet nyilvántartás, mert nem is feladata. Csupán a rendőrség szervei által bejelentett adatkezelésről szóló kimutatás tartalmazza az Adatvédelmi Biztosnak bejelentett térfigyelő rendszereket is, arról azonban nem tartalmaz információt, hogy egy-egy rendszeren belül hány kamera működik. E szerint a fővárosban a III-IX, a XI, XVIII, XIX, és XXII. kerületekben, míg a megyék tekintetében -Bács-Kiskun és Jász-Nagykun-Szolnok megyék kivételével- a nagyobb városokban alkalmaznak (jelenleg megyénként 1 - 3 városban) terület-felügyeleti rendszert.

A terület-felügyeleti rendszerek hazai tapasztalatainak megismerése érdekében 2004. őszén készítettünk egy országos helyzet-értékelőt. A jelzett időszakra 54 térfigyelő rendszer telepítésére került sor az országban, 712 kamerával. Ebből a főváros területén 14 rendőrkapitányság volt érintett 16 térfigyelő rendszer működtetésében, összesen 475 kamerával.

A felméréskor, azonban országosan nem működött (meghibásodás, költség- és karbantartás hiány stb. miatt) 14 rendszer, 129 kamerája.

Országos szintű tanulmány az újabb területek bekamerázáról, illetve annak várható hatásairól nem készült, azonban a rendszert telepíteni szándékozó helyi önkormányzatok időszakosan kikérik az illetékes rendőri szerv szakmai véleményét.

A rendszerek hatékonyságával kapcsolatos, bűnügyi szempontból fontos országos szintű statisztikai adatsorok nem állnak rendelkezésre. A technikai eszköz felügyeletét ellátó városi (kerületi) kapitányságok illetékességi területük bűnügyi helyzetének alakulása érdekében az intézkedéseikről helyi statisztikát vezetnek. Általában azonban csak vélelmezni lehet azt, hogy az alkalmazott rendszerek befolyásolták, befolyásolják a jogsértések mérséklődését az általuk lefedett közterületen. Általános hazai szakmai tapasztalat, hogy térfigyelő rendszerek telepítésének eredménye nem a tettenérésben, elfogásban, hanem a jogellenes cselekmények számának csökkenésében, visszatartó hatásában nyilvánul meg leginkább. Ebből adódóan a lefedett területeken érzékelhetően mérséklődött a rendőri intézkedések száma. A rendszerek által érintett területek kriminalitási jellemzőiben átrendeződés volt megfigyelhető, az egyes vagyon elleni bűncselekmények elkövetése megszűnt, illetve jelentősen csökkent.

Az előzőekből következően a rendőrség arra vonatkozó számításokkal, hogy a jelenlegi kamerarendszer, illetve az azt kiszolgáló, figyelő személyzet milyen költségekkel jár nem rendelkezik.

A hivatkozott felmérés során megállapítható volt, hogy a technikai eszköz tulajdonosa az önkormányzat, esetleg alapítvány, vagy közhasznú társaság. Az üzemeltetés költségeit a tulajdonos fedezi.

Ismereteink szerint a finansziális háttérrel főleg az önkormányzati költségvetés, egyéb központi költségvetési forrás, továbbá alapítványi és egyéb pályázati pénzeszközök biztosították.

Budapest, 2006. október 25.

Tisztelettel:

Szabó Mihály r. ezredes
rendőrségi főtanácsos
főosztályvezető

VIII.2. Kamerás térfigyelés képekben

A tábla figyelmeztet

A Salétrom utcában mindent látnak

Egy rendőrségi térfigyelő központ

Egy rendőrségi térfigyelő központ 2.

Fejünk felett

Egy kamera a József utcában

Egy kamera a József utcában 2.
rendőrkapitányságon

Központ a VIII. kerületi

Központ a VIII. kerületi rendőrkapitányságon 2.

Egy rendőrségi térfigyelő központ 3.

rendőrkapitányságon 3.

Központ a VIII. kerületi Rendszámfelismerés

A kamera, melynek „jelenléte az állampolgárok számára nyilvánvalóan érzelhető”

A tábla figyelmeztet (?)

Fejünk felett 2.

A képek a www.origo.hu, illetve a www.magyarorszag.hu internetes oldalokról származnak.

VIII.3. Egy tipikus angol állampolgár egy napja⁶⁰

7 óra 00 perc: Az elektronikus nyomkövetés akkor kezdődik, amikor letöltjük az e-mail-jeinket és megnézzük az interneten a reggeli híreket.

7 óra 45 perc: Beugrunk egy kávéra meg egy fánkra munkába menet a friss péksüteményt áruló boltba. A pénztár felett elhelyezett megfigyelőkamera rögzíti a képünket.

8 óra 00 perc: Irány az autópálya, ahol speciális készülék olvassa le a rendszámot. Közben egy gyors mobiltelefon a munkahelyünkre: a mobilszolgáltató gondosan feljegyzi a hívás helyét, idejét, időtartamát stb.

8 óra 27 perc: Lekanyarodunk az autópályáról, és a rendszámtábla-felismerő kamera ismét működésbe lép.

8 óra 45 perc: Keresztül a belvároson. A Memorial Buildingen elhelyezett rendőrségi kamera - miért is ne - csinál néhány felvételt a kocsinkról.

8 óra 55 perc: Megérkezés a parkolóba - végre ismét egy megfigyelő kamera, ami rögzíti, amint kiszállunk az autóból.

8 óra 57 perc: Elő a mágneskártyával, ami a hivatal ajtaját nyitja: a rendszer feljegyzi, hogy mikor érkezünk meg.

9 óra 00 perc: Ma sikerült pontosnak lenni - pontosan 9-kor bekapcsoljuk az asztalon lévő számítógépet, és innentől fogva egy log file-ba kerül, hogy milyen web site-okat kerestünk fel stb. Meg persze az is, hogy kinek, mikor, mennyi ideig telefonáltunk.

12 óra 00 perc: Kapkodva bekapott ebéd a közeli gyorsétterem videó-felvevőinek keresztüzében.

12 óra 08 perc: Pénzfelvétel egy bankautomatából. A kamera az arcunkat, a gép a tranzakció részleteit tárolja el.

12 óra 12 perc: Tankolás. A CCTV a vonásainkat, a számítógép a fizetett összeget rögzíti.

12 óra 35 perc: Két könyv a közkönyvtárból - szerencsére ez is komputerezálva van, és így később bármikor visszakereshető lesz, hogy mikor és mit kölcsönöztünk ki.

12 óra 55 perc: A munka folytatódik: a rendszer rögzíti, hogy a mágneskártyánkkal jöttünk be; a kamera felvételeket készít. A komputer tovább loggolja az adatokat.

18 óra 05 perc: Log off. A CCTV természetesen megőrökíti a távozásunkat.

18 óra 32 perc: Ismét fel az autópályára; még egy fénykép.

19 óra 01 perc: Elhagyjuk az autópályát (a rendszámtábla-azonosító rendszer most is működik)

19 óra 14 perc: Még szerencse, hogy a sarki vegyesbolt még nyitva van. Vesszünk néhány apróságot; a parkoló kamerája csinál néhány felvételt, és mivel a fizetés bankkártyával történik, ennek is nyoma marad.

19 óra 40 perc: Végre újra otthon. Cseng a telefon (a hívó telefonszáma és a beszélgetés időtartama rögzítésre kerül).

21 óra 45 perc: Vesszünk még egy pillantást az elektronikus postánkra (ami persze ismét loggolva lesz).

⁶⁰ Galántai Zoltán: E-privacy olvasókönyv. 2003. Arisztotelész Kiadó. p. 78-80.

22 óra 50 perc: Hulla fáradtan az ágyba zuhanunk, és ezzel mára véget is ért a megfigyelés. Elvégre egy demokráciában nem lehet csak úgy polskát telepíteni az állampolgár hálószobájába, hogy még azt is kihallgassuk, beszél -e álmában...

VIII.4. Budapest térfigyelő kamerái kerületi lebontásban⁶¹

I. kerület

A Budai Vár területét 2001 májusától hat, 2002-től hét kamerával pásztázzák - tudtuk meg az I. kerületi Polgármesteri Hivataltól. A tapasztalatok szerint a Szentháromság téren, a Halászbástyánál, a Tábornok utcában és a Dísz téren felszerelt kamerák hatására 40-45 százalékkal csökkent a bűncselekmények száma. Egy későbbi fejlesztésnek köszönhetően további három kamerával a kerületi kapitányságon lévő központból ugyancsak megfigyelés alatt tartják a Batthyány teret, a Szilágyi Dezső teret, a Fő utca egy részét és a Markovits Iván utcát.

Az önkormányzat azt tervezi, hogy 2005-ben 3-4 kamerával bővíti a rendszert. Tavaly 10,6 millió forintot költöttek a fenntartásra, melyből 2,8 milliót az Országos Bűnmegelőzési Központ fedezett.

II. kerület

A II. kerületben a Moszkva téren és környékén 11 kamerát szereltek fel. 2005 márciusában az önkormányzat a térfigyelő rendszer tulajdonjogát felajánlotta a rendőrségnek úgy, hogy az üzemeltetésről és a karbantartás költségét a BRFK vállalja magára, ám ezt anyagi okok miatt a rendőrség nem tudta elfogadni, így a rendszer e cikk írásakor nem üzemel. Varga Előd Bendegúz alpolgármester szerint várhatóan márciusban újra beindítják a térfigyelőt.

A Moszkva téren bűnügyi szempontból az engedély nélküli árusok és az illegális munkavállalók okozzák a legtöbb gondot - tartalmazza Hangyási Sándor II. kerületi rendőrkapitány éves beszámolója. A kamerákkal ugyan az illegális árusítást regisztrálni tudják, ám az árusok a szabálysértési bírságot nem fizetik be, csak a rendőrök által elkobzott áru jelent számukra érzékeny veszteséget. Az elmúlt évben 242 intézkedés végződött áru elvételeivel.

III. kerület

A 2002-ben kiépített, csaknem harminc kamerából álló térfigyelő rendszert Óbudán és Békásmegyeren 2004 áprilisában állították le, majd a kamerákat le is szerelték. Pető György III. kerület alpolgármester elmondta: ennek oka egyrészt, hogy az Óbuda Közbiztonságáért Közalapítvány forrásait egy új rendőrőrs létrehozására kellett fordítani, másrészt a kamerák technikailag elavultak, például kevés volt közöttük a forgatható, s csak néhány volt képes gyenge fényviszonyok között is értékelhető képet mutatni.

A közalapítvány anyagi lehetőségeitől függően a jövőben újabb térfigyelő rendszert alakítanak ki, de már más helyszíneken. Pető György példaként említette, hogy kiemelt figyelmet kellene fordítani a Békásmegyeri lakótelepen parkoló autókra és az éjszaka is forgalmas csomópontokra, de nem közlekedési, hanem bűnügyi szempontból. A Belügyminisztérium tájékoztatása szerint a távlati tervekben 26 kamera felszerelése szerepel.

IV. kerület

A IV. kerület bűnügyiileg frekventált területein jelenleg 12 kamera működik - mondta Práger Ferenc IV. kerületi rendőrkapitány. Káposztásmegyeren, a 3-as metró végállomásán és a kerület szívében felszerelt kamerák képét a kapitányság épületéből követik figyelemmel. Az üzemeltetés költségét az önkormányzat vállalta magára. Práger Ferenc elmondása szerint a térfigyelő hatása nem látványos, de érezhető. Indokolt lenne a rendszer további fejlesztése még Budapest határában, ennek csak az önkormányzat anyagi lehetőségei szabnak határt.

V. kerület

Az önkormányzat 30 millió forintos hozzájárulásával 1997 novemberében indult az V. kerületi térfigyelő rendszer. Az V. kerületi Polgármesteri Hivatal tájékoztatása szerint a Vörösmarty tér, a Váci utca és a Március 15. tér környékén összesen öt kamerát szereltek fel. A Belügyminisztérium tájékoztatása szerint a térfigyelőnek köszönhetően 2000-ben sikerült elfogni azokat a tolvajokat, akik Tourist Police feliratú pólóban, magukat rendőrnek kiadva lopták meg a turistákat. A kamerák hatására az illegális valutaváltók is kiszorultak a Váci utcából.

VI. kerület

A VI. kerületi kapitányságon 68 kamera képét figyelik. Hatvani Csaba, a kerületi önkormányzat közbiztonsági tanácsnoka elmondta, hogy két év alatt még 15 kamera felszerelése történik meg, így szinte az egész kerületet megfigyelés alatt tudja a rendőrség majd tartani. Az önkormányzat 2002-ben 170 millió forintot költött a rendszer kiépítésére, az éves fenntartás pedig 60-70 milliót tesz ki.

VII. kerület

A VII. kerületben ugyan vannak kamerák, de jelenleg nem működnek. A Polgármesteri Hivatal illetékese érdeklődésünkre csupán annyit mondott, hogy a rendszer további üzemeltetésének

⁶¹ <http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/budapest20050208.html>

költségvetési tervezése folyamatban van. A Belügyminisztérium szakértői jelentése szerint 90 kamera van a területben felszerelve.

VIII. kerület

Az egyik legnagyobb térfigyelő rendszer 96 kamerával a VIII. kerületben található. Jónás Béla a témáért felelős, VIII. kerületi aljegyző elmondta: Józsefváros belső, középső és külső részeit a kerületi kapitányságról egyaránt szem előtt tartják. Az önkormányzat a rendszer teljes működtetésére évente 220-320 millió forintot fordít. Az anyagi lehetőségek függvényében később még 25-40 kamerát szerelnének fel.

A Belügyminisztérium tájékoztatása szerint a rendszer kiépítése a kiutkeresés jegyében történt, mindenekelőtt a közterületi prostitúció visszaszorítása érdekében. A térfigyelés megszervezése előtt 200-300 prostituált dolgozott rendszeresen az utcákon, illetve naponta történtek személy- és vagyon elleni bűncselekmények (például rablás, lopás, garázdaság, testi sértés), akár világos nappal is. A rendőrségi térfigyelő rendszer segítségével a korábbiakhoz képest jelentős mértékben javult a közbiztonság, az örömlányok 90-95 százaléka eltűnt a közterületekről.

IX. kerület

Közép-Ferencvárosban húsz darab kamera járul hozzá a közbiztonsághoz. A IX. kerületi Polgármesteri Hivatal tájékoztatása szerint 2004-ben hozzávetőlegesen 70 millió forintból építették ki a rendszert. Az éves üzemeltetési költség 21,2 millió forintot tesz ki, melyből a rendőrök munkabére 18 millió. Az önkormányzat akár vállalkozók bevonásával is fejlesztené a rendszert, újabb kamerák felszerelésének helyszínéként jöhet szóba a Bakáts tér, a Boráros tér és a Fővám tér.

X. kerület

A X. kerületben a Kőrösi Csoma sétány környékén felszerelt tíz kamera képét egy biztonsági cég alkalmazottjai figyelik. Horváth István, a kft. ügyvezetője elmondta: közel egy éve csak a folyamatos felügyeletet tudják megoldani, az önkormányzat ugyanis nem tudja finanszírozni a rögzítéshez szükséges technikát.

XI. kerület

Gazdagréten és Órmezőn 14 kamera van felszerelve, de a rendszer néhány hónapon belül 2 újabb kamerával bővül - mondta Visnyei Csaba, az Újbuda 11 Kht. vezetője. A térfigyelő 2002 júniusától működik. Az éves fenntartási költség 11 millió forint.

XIII. kerület

A XIII. kerületben 111, kamerás térfigyelő rendszer működik. Gellért Lajos, a XIII. kerületi önkormányzat sajtóreferense elmondta: még 2000-ben kezdték el a fejlesztést a kerület déli határától, a Szent István körüttől, s fokozatosan haladtak északra. Valamivel több mint harminc kamera a Polgármesteri Hivatalban, valamint a Lehel csarnokban van elhelyezve. A kamerák képét egy biztonsági cég felügyeli, míg a rögzítést a közterület-felügyelők végzik. Az önkormányzat évi 23 millió forintot fordít a fenntartásra.

XIV. kerület

A XIV. kerületben jelenleg nincs térfigyelő, de a tervek szerint a főváros teljes finanszírozásában a Városligetben szerelnének fel kamerákat - közölte Danielisz Béla, a Fővárosi Közgyűlés Városrendészeti Bizottság elnöke. Ez körülbelül harminc kamerát jelentene. Rozgonyi Zoltán XIV. kerületi alpolgármester elmondása szerint a fővárosi beruházás alkalmat teremhet arra, hogy a helyi önkormányzat finanszírozásában a kerület más részeiben további harminc kamerát szereljenek fel. A térfigyelő rendszer kiépítése indokolt lehet az Őrs vezér téren, a Bosnyák téren, a Mexikói úton, a Thököly úton, a Nagy Lajos király út környékén, valamint a Füredi úti és a Kacsóh Pongrácz úti lakótelepen.

XVIII. kerület

A XVIII. kerületi Havanna lakótelepen 2002 októberétől működnek térfigyelő kamerák. A XVIII. kerületi önkormányzat tájékoztatása szerint a húsz kamera képét a rendőrségen követik figyelemmel. A rendszert idén a Glorieta, a Szentlőrinc és a Lakatos lakótelep bekötésével bővítenék tovább. Hatvanmillió forintos beruházással így újabb ötven kamera figyelhetné a közterületeket.

XIX. kerület

A Kőbánya-Kispest metróvégállomáson és környékén nyolc kamerát helyeztek el - mondta Baranyi József, a XIX. kerület rendőrkapitánya. A 2000-től működő térfigyelővel sikerült az engedély nélküli árusításokat visszaszorítani.

XX. kerület

A Budapesti Rendőr-főkapitányság tájékoztatása szerint a XX. kerületben 25 térfigyelő kamera működik. Komoróczy László XX. kerületi alpolgármester közölte: az önkormányzat tavaly 25 millió

forintot fordított az üzemeltetésre. A kamerák a Topánka utca és a Határ út által határolt lakótelepen, valamint a Vécsey lakótelepen vannak elhelyezve.

XXII. kerület

A XXII. kerületben a Budapesti Rendőr-főkapitányság közlése szerint 15 térfigyelő kamera működik.

Forgalomfigyelő kamerák

Az említett térfigyelő rendszereken túl a város főbb útvonalain felszerelt 84 kamera képe a Budapesti Forgalmirányító Központba fut be. Ebből 6 kamera az V., a VII. és a VIII. kerületben a buszsávot figyeli - közölte a Budapesti Rendőr-főkapitányság.

1. Forrásmutató

Könyvek, folyóiratok, tanulmányok:

Banisar, David: A privacy védelmének modelljei. In: Majtényi László (szerk.): Az odaátra nyíló ajtó. 2001. Adatvédelmi Biztos Irodája. p. 9-31.

Borbíró Andrea: Társadalmi bűnmegelőzés és emberi jogi követelmények. In: Acta Humana, 2004/4. szám. p. 49-77.

Dénes Balázs: Adatvédelemmel összefüggő kérdések a rendőrségi törvényben. In: Védett adataink. 2003. A kötet nyomtatásban csak angol nyelven jelent meg, melynek címe: Data protection in Hungary (Data protection and the police act). Hungarian Civil Liberties Union (Társaság a Szabadságjogokért). Budapest, 2003.

Flaherty, David H.: Privacy és identitás. In: Majtényi László (szerk.): Az odaátra nyíló ajtó. 2001. Adatvédelmi Biztos Irodája. p. 55-68.

Földes Ádám: Árgus szemek - kamerás térfelügyelés Magyarországon. In: Fundamentum 2004/2. szám. p. 19-40.

Földes Ádám (Társaság a Szabadságjogokért) szakdolgozata. Kamerás térfelügyelés. 2004: ELTE-ÁJK (Budapest)

Galántai Zoltán: E-privacy olvasókönyv. 2003. Arisztotelész Kiadó.

Gönczöl Katalin: Devianciák, devianciakontroll, bűnmegelőzési stratégiák. In: Gönczöl K. - Korinek L. - Lévai M. (szerk.) Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll. 1999. Corvina.

Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila: Az emberi jogok rendszere. In: Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. 2003. Osiris. p. 81-107.

Kis János: Az első magyar Alkotmánybíróság értelmezési gyakorlata. In: A megtalált alkotmány? A magyar alapjogi bíraskodás kilenc éve. 2000. INDOK.

Majtényi László: Az információs jogok. In: Halmai Gábor-Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. 2003. Osiris. p. 577-635.

Raab, Charles D.: Gondolatok az információs jogok magyarországi tapasztalatairól. In: Majtényi László (szerk.): Az odaátra nyíló ajtó. 2001. Adatvédelmi Biztos Irodája. p. 33-54.

Jogszabályok:

1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1992. évi LXIII. törvény a Személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

1995. évi LXVI. törvény a Közokiratokról, közlevéltárakról és a magánlevéltári anyagvédelemről

1998. évi IV. törvény a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról

1999. évi LXIII. törvény a Közterület-felügyeletről

2002. évi LXI. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról

2004. évi I. törvény a Sportról

Internetes források:

http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=539
http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=593
<http://www.tasz.hu/index.php?op=sitemap&PHPSESSID=7c6604ad231b777df4bcb5f3de1963c>
http://www.tasz.hu/index.php?op=contentlist2&catalog_id=2171
<http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>
<http://cctv.lap.hu>
<http://abiweb.obh.hu/abi/index.php?iid=9278&menu=-1>
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kezd%C5%91lap>
<http://de.wikipedia.org/wiki/Hauptseite>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy>
http://hu.wikipedia.org/wiki/Michel_Foucault
<http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/budapest20050208.html>
<http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/terfigyelo20050208.html>
<http://adatvedelem.vilaga.hu>
<http://www.police.hu>
http://bunmegelozes.easyhosting.hu/szakmai/jelentes_2005.doc
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors292.pdf>
<http://www.nagytestverdi.hu>

Alkotmánybírósági határozatok:

8/1990. (IV. 23.) AB határozat
15/1991. (IV. 13.) AB határozat
64/1991. (XII. 17.) AB határozat
24/1998. (VI. 9.) AB határozat
20/1999. (III. 19.) AB határozat
13/2001. (V. 14.) AB határozat
35/2002. (VII. 19.) AB határozat
47/2003. (X. 27.) AB határozat
22/2004. (VI. 19.) AB határozat

Adatvédelmi biztosi ajánlások:

A megfigyelés, adatgyűjtés céljából üzemeltetett képfelvévő, -rögzítő berendezésekkel kapcsolatos adatvédelmi biztosi ajánlás. (2000. december 20.)

41/A/1996
461/A/1998
388/K/1999

38/2001. (X. 8.) ORFK-intézkedés